PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ DERGİSİ

PAMUKKALE UNIVERSITY
JOURNAL OF SOCIAL SCIENCES INSTITUTE

Sayı/*Number* 8 Ocak/*January* 2011 ISSN 1308 - 2922

Sahibi ve Yazı İşleri Müdürü
Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Adına
Doç. Dr. Bilal SÖĞÜT

Baş Editör
Prof. Dr. Ceyhun Vedat UYGUR

İngilizce Düzeltme
Yrd. Doç. Dr. Recep Şahin ARSLAN

Hakemli bilimsel bir dergi olan PAUSBED yılda üç kez yayımlanmaktadır.
Dergide yayımlanan çalışmalardan, kaynak gösterilmek şartıyla alıntı yapılabilir.
Çalışmaların tüm sorumluluğu yazarına/yazarlarına aittir.

Grafik ve Dizgi
Gülderen ÇAVUŞ ALTINTAŞ

Baskı
Gültürk Ofset
0258 263 80 53

Yazışma Adresi
Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Rektörlük Binası Kat: 2
Kınıklı Yerleşkesi 20070 Kınıklı – DENİZLİ / TÜRKİYE
Tel. + 90 (258) 296 22 10 Fax. +90 (258) 296 23 47
e-posta: **pausbed@pau.edu.tr**

Danışma ve Yayın Kurulu

Prof. Dr. Ceyhun Vedat UYGUR	Pamukkale Üniversitesi
Doç. Dr. Ali Rıza ERDEM	Pamukkale Üniversitesi
Doç. Dr. M. Yaşar ERTAŞ	Pamukkale Üniversitesi
Doç. Dr. Milay KÖKTÜRK	Pamukkale Üniversitesi
Doç. Dr. Nurten SARICA	Pamukkale Üniversitesi
Doç. Dr. Ramazan BAŞTÜRK	Pamukkale Üniversitesi
Doç. Dr. Selçuk Burak HAŞILOĞLU	Pamukkale Üniversitesi
Doç. Dr. Yasin SEZER	Pamukkale Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Aydın SARI	Pamukkale Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Kamil ORHAN	Pamukkale Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Kerim DEMİRCİ	Pamukkale Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Recep Şahin ARSLAN	Pamukkale Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Safi AVCI	Pamukkale Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Saim CİRTİL	Pamukkale Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Türkan ERDOĞAN	Pamukkale Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Türkay Nuri TOK	Pamukkale Üniversitesi

Hakem Kurulu

Prof. Dr. Candan TERVİEL	Hacettepe Üniversitesi
Prof. Dr. Duran NEMUTLU	Adnan Menderes Üniversitesi
Prof. Dr. Feyzullah EROĞLU	Pamukkale Üniversitesi
Prof. Dr. Hasan BOYNUKARA	Yüzüncü Yıl Üniversitesi
Prof. Dr. Hatice SOFU	Çukurova Üniversitesi
Prof. Dr. İbrahim YEREBAKAN	Karadeniz Teknik Üniversitesi
Prof. Dr. Mehmet MEDER	Gazi Üniversitesi
Prof. Dr. Serdar ALTINOK	Pamukkale Üniversitesi
Doç. Dr. Ertuğrul İŞLER	Hacettepe Üniversitesi
Doç. Dr. Hande SEBER	Selçuk Üniversitesi
Doç. Dr. Köksal ALVER	Hacettepe Üniversitesi
Doç. Dr. Mehmet ÇELİK	Pamukkale Üniversitesi
Doç. Dr. Tuncer ASUNAKUTLU	Muğla Üniversitesi
Doç. Dr. Turgay UZUN	Muğla Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Aliyar DEMİRCİ	Pamukkale Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Bülent EVRE	Yakın Doğu Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Bülent Cercis TANRITANIR	Yüzüncü Yıl Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Cumhur Yılmaz MADRAN	Pamukkale Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. İsmet PARLAK	Pamukkale Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Mehmet Ali ÇELİKEL	Pamukkale Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Meryem AYAN	Pamukkale Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Rıza SAM	Pamukkale Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Safi AVCI	Pamukkale Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Serkan GÜZEL	Pamukkale Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Turan PAKER	Pamukkale Üniversitesi

Dergimizin bu sayısına gönderilen makaleleri değerlendiren hakem kuruluna teşekkürlerimizi sunarız.

Sekreterya

Recep DURMUŞ

Azize ŞIRALI

İÇİNDEKİLER/*CONTENTS*

Meltem SÖYLEMEZ.....**1**
Feminist Sanat ve Yapısöküm Kadın İmgeleri
Feminist Art and Deconstruction Woman Image

Aydın GÖRMEZ.....**11**
Contradictions in Waiting for Godot and Endgame
Godot'yu Beklerken ve Son Oyun'da Çelişkiler

Ayşe İRMİŞ - Neslihan AKÇA **19**
Aile İşletmelerinde Aile Üyelerinin İstihdamı Denizli Aile İşletmelerinde Bir Araştırma
Employment of Family Members in Family Businesses: a Study in Denizli Family Businesses

Bilal SÖĞÜT - Yıldız DUMAN ERCAN.....**35**
Raffaello Santi'nin "The Fire in the Borgo" Adlı Freskinde Betimlenen Mimari Unsurlar Üzerine Bir Değerlendirme
The Evolution of the Descriptions of the Architectural Elements in the Fresco of "the Fire in the Borgo" by Raffaello Santi

Battal OĞUZ.....**47**
Gustave Flaubert'ın Istanbul Destinasyonu
Istanbul Destination of Flaubert

Çağla TAŞÇI.....**57**
Turkish Students' Perceptions on the Curriculum for Interactive and Technology Enhanced English as a Foregin Language
Türk Öğrencilerinin İnteraktif ve Teknoloji Destekli Ingilizce'nin Yabancı Dil Olarak Öğretildiği Müfredat Hakkındakı Görüşleri

Fatma KALPAKLI.....**77**
The Impact of Colonialism Upon the Indigenous and the English Women Characters in the Mimic Men
Mimic Men Adlı Romanda Sömürgeciliğin İngiliz ve Yerli Kadın Karakterler Üzerindeki Etkileri

Rezzan AYHAN TÜRKBAY – Ferihan POLAT.....**85**
Neoliberalizmde Özgürlük Paradoksu ve Sosyal Haklar
The Paradox of Liberty in Neoliberalism and Social Rights

Sami ZARİÇ.....**99**
Demokratikleşme ve Etkin Bir Siyasal Sistem Oluşturma Bağlamında Türkiye'de Siyasi Partilerde Lider Hegemonyası ve Lider Değişimi Sorunsalı
The Problem of Leader Hegemony in Political Parties and Changing of Leader in Turkey in the Context of Democratization and Forming an Effective Political System

Serkan GÜZEL – Mehmet MEDER.....**117**
Doğudan Göçün Denizli Toplumsal Yaşamındaki Yansımaları
Repercussions of Migration from East in Denizli Societal Life

Yener ÖZEN.....**137**
Kişisel, Sosyal, Ulusal ve Küresel Sorumluluk Bağlamında Toplumun Yeniden İnşası: Mekân
Personal, Social, National and Global Responsibility in the Context of Re-Building the Society: Space

Zennure KÖSEMAN.....**149**
The Representation of Double Nature in Wuthering Heights
Uğultulu Tepelerde Çifte Tabiatın Temsili

Pamukkale Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi
Sayı 8, 2011, Sayfa 117-136

DOĞUDAN GÖÇÜN DENİZLİ TOPLUMSAL YAŞAMINDAKİ YANSIMALARI

Serkan GÜZEL* - Mehmet MEDER**

Özet

Yedi Denizli aktörünün temsilcisi ile derinlemesine görüşme nitel araştırma yöntemi uygulamasına dayanan bu çalışmanın veri analizi, kodların tekrarlama sayısının karşılaştırmalı analizi ve görüşme yapılan kişilerin ifadeleri olacak şekilde iki temel kategoride ele alınmıştır. Bu bağlamda bu çalışmanın en anlamlı bulgularından biri de, göçmen çocuklarının yaşam mücadelesinde Denizlili çocukların seviyesine gelebilmek için hem kır hem de kent kültürünü kendi içinde sentezleyen arabesk bir kültürü benimsemelerine ilişkindir. Gerçekten de böylesi bir arabesk kültürü, öte yandan babasından edindiği rol modeli ile pekiştirerek Denizli toplumsal yaşamına eklemlemeye çalışan göçmen çocuk yeni bir sokak kültürünün işlevsel kurucu öznesi haline gelir.

Anahtar Kelimeler: *Göç, Göçmen, Arabesk Kültür, Sokak Kültürü, Toplumsal Uyum.*

REPERCUSSIONS OF MIGRATION FROM EAST IN DENİZLİ SOCIETAL LIFE

Abstract

Data analysis of this study depended upon application of deep interviews as a qualitative research method with representatives of seven actors of Denizli and data were evaluated in two main categories as comparative analysis of the frequencies of codes and the statements of participants. In this sense, one of the meaningful findings of this study is about the adoption tendencies of arabesque culture of immigrant children that synthesized both rural and city culture in it in order to reach the level of native children in life struggle. Actually, immigrant children who try to combine such an arabesque culture with Denizli societal life by intensifying role model of his/her father have become the functional founder of a new street culture.

Key Words: *Migration, Immigrant, Arabesque Culture, Street Culture, Societal Integration.*

1. GİRİŞ

Genel anlamda sosyal bilimlerde özel anlamda ise sosyoloji literatüründe önemli bir konumu olan göç olgusu, diğer toplumsal değişme süreçlerinden farklı olarak sadece değişen bir durumu betimlemekle kalmaz, terk edilen ve yaşanması düşünülen yeni bölgedeki sınıfsal ilişkiler (emek, sermaye, hizmet ve kentsel mekan düzenlemesi) in ikisini birden bağlayıcı toplumsal sonuçlar ortaya koyar. Üstelik terk edilen bölge ile yaşanması düşünülen bölgenin değişmesinde, bireyin kendisi de kısa süre değişime uğrar. Göç olgusunun bu niteliği aynı zamanda iki farklı topluluğun karşılaştırmalı analizini de verir. Bu bağlamda göç, bireysel, psikolojik, ekonomik, politik ve kültürel nedenlerden dolayı bir birey ya da grubun başka bir yerde kısa, orta, uzun süre yaşamak ya da yerleşmek amacıyla bir bölgeden başka bir bölgeye hareketliliği sonucu ortaya çıkan ekonomik, toplumsal ve kültürel sonuçlara yol açan bir toplumsal değişme sürecidir. Her ne kadar göçün nedenlerini ele alan kapsamlı yaklaşımlar olsa da, birey ya da grubun göç etmesinde başka hiçbir neden ekonomik anlamda daha iyi konuma gelme kaygısından daha etkili olamaz. Ekonomik anlamda daha iyi konumda olma bir toplumdaki kıt kaynaklara ulaşabilme ve buna bağlı olarak yaşam şansını artırabilme yeti ve becerisini önceleyen sınıfsal ilişkilerle iç içedir. Bir toplumdaki kaynaklar sınırlı olduğu ve kıt kaynaklara erişme mekanizmaları da çeşitli olduğu için sınıflar arasında kıyasıya bir

* Yrd. Doç. Dr.,Pamukkale Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü Öğretim Üyesi. DENİZLİ
e-posta: sguzel@pau.edu.tr
** Prof. Dr., Pamukkale Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü Öğretim Üyesi. DENİZLİ
e-posta: mmeder@pau.edu.tr

yarış / mücadele kaçınılmazdır. Sınıfsal ilişkilerin, emek, sermaye, hizmet ve kentin mekânsal kullanımının hepsini birden kapsadığı göz önünde bulundurulduğunda, göçün toplumsal sonuçları daha da belirginleşir. Şu halde bireyin göç kararı almasında terk etmeyi düşündüğü bölgedeki kıt kaynaklara ulaşma olanağı ve buna bağlı olarak gelişebilecek olan yaşam şansı son derece kısıtlıdır ya da hiç yoktur.

Kuzey-batı Avrupa'da 18. yy. ın sonlarında ortaya çıkan önce Avrupa'nın belli bölgelerini, daha sonra ise tüm kıta Avrupası'nı sarıp sarmaladıktan sonra kitle üretimi kaygısı oluşturarak Amerika'da olgunlaşma aşamasına geçen Endüstri Devrimi, göç olgusuna ivme kazandırmıştır. Göç olgusunun doğrudan yansımayışı ve buna bağlı olarak kentleşmeye ivme kazandıracak bir sermaye birikiminin gerçekleşmeyişi, Türk toplumundaki göç ve kentleşme eğilimi ve çalışmalarını en azından 1950'li yıllara kadar geciktirmiştir. Her ne kadar Türkiye'de göç süreci 1950'lerde başlamış olsa da, göç sürecinin toplumsal sonuçlarının gözlemlenebilmesi için 1960'ların sonlarına kadar beklenilmesi gerekmiştir. Ayrıca, I. Dünya Savaşı'nın doğrudan II. Dünya Savaşı'nın dolaylı etkileri ve Türkiye'nin dünya çapında göç alan bir toplum olmayışı birlikte değerlendirildiğinde, ulusal literatürdeki göç çalışmalarının dikkate değer ölçüde sınırlı olduğu ortaya çıkar. Ancak gecikmeli de olsa göç çalışmaları, en azından göçün toplumsal nedenleri ve sonuçlarını öncelediği gibi içgöçü sayısal verilerle de destekleyici işlevleri bir arada gören Ünalan (1998: 91-100)'ın Türkiye'de içgöçe ilişkin veri kaynaklarının değerlendirilmesi adlı çalışması ile pekişmiştir. Bu, artık Türkiye'de iç göçe ilişkin sosyolojik çalışmaların yapılabileceği bir zeminin olgunlaştığı anlamına gelir. Öte yandan Türkiye'de iç göç sorunsalına dikkat çeken çalışmalardan biri, Tekeli (2008)'nin göç ve ötesi, diğeri ise İçduygu'nun (1998) Türkiye'de içgöçler adlı çalışmasıdır. Kocaman (2008), Türkiye'de iç göçler ve göç edenlerin niteliklerini 1965-2000 yılları arasında irdeleyen kapsamlı bir çalışma ile ulusal literatürü daha da zenginleştirmiştir. Açıkça görülebileceği gibi bu aşamaya kadar olan çalışmalar, bir yandan içgöç sorunsalına dikkat çekerken; diğer yandan da içgöçün neden ve sonuçlarını birlikte ele almaya çalışmıştır.

Ulusal literatürü böylece zenginleştiren göç çalışmaları, bu aşamadan sonra göçün nedenlerine odaklanmaktan çok göçün sonuçları ile ilintili olan başta kentleşme (Dikmen, 2002) olmak üzere gecekondulaşma (Olşen, tarihsiz; Tok, 1999), yoksulluk (Dikmen, 2002), kentteki çocuk işçiler (Açıkalın, 1997; Şişman, 2004), sokakta çalışan çocuklar (Özyanık, 1994), suç ve çocuk suçluluğu (Hancı, 1996) vb. gibi göçün sonuçlarına ağırlık verme eğilimine gitmiştir. Öte yandan bu dönemde iç göçten kaynaklanan sorunların büyük ölçüde göz ardı edilerek Avrupa toplumsal yaşamındaki Türkler ve onların ev sahibi toplumsal yaşama uyum sorunlarının (Abadan, 1964; Şen, tarihsiz) yanı sıra Türkiye'ye dönüş yapan çocukların eğitim ve buna bağlı olarak uyum sorunlarını (Sezgin, 1992; Kaya, 1982; Tufan, 1987; Hesapçıoğlu, 1991) önceleyen çalışmalar literatürdeki yerini almaya başlamıştır. Bunun, bir anlamda yaklaşık 200 yıldır çetin bir Avrupalılaşma çabası veren Türk toplumunun özelliğine paralel olarak göç çalışmalarının da Avrupalılaşma kaygısından çok da bağımsız bir gelişme olmadığı göstermediği oldukça açıktır.

Türkiye'nin batı coğrafyasında yer alan Denizli'nin özgüvene sahip bireyleri ve buna bağlı olarak bireysel girişkenliği önceleyen bir kültüre sahip olması, doğudan gelen çocukların Denizli toplumsal yaşamına uyumunu dikkate değer ölçüde güçleştirmiştir. Pek çok sosyolojik yaklaşımda belirtildiği gibi doğunun toplumsal yapısında birey önce toprağa, sonra da ağa/ağabaşına ve bunun bir uzantısı olarak da politik mekanizma ile sarıp sarmalanmıştır. Buna karşın Denizli'deki bireysel girişkenlik, kuzey-batı Avrupa'nın toplumsal yaşamında ortaya çıkıp diğer tüm toplumsal ilişkileri (emek, sermaye, hizmet ve kentsel düzenleme) etkileme gücüne sahip olan Endüstri Devrimi'nin çok somut diğer bir örneğinin 200 yıl sonra Denizli'de deneyimlenmesinin önünü açmıştır. Bu bağlamda doğudan göçle gelen çocukların terk ettikleri coğrafyanın bireysel girişkenliği törpüleyerek bireyi bir otoriteye bağlı kılma çabası, doğudan göçle gelen bu çocukları bir başka açıdan daha dezavantajlı hale sokmaktadır. Şöyle ki doğudan göçle gelen bu çocukların, bireysel özgüveni ve yetkeci kişiliği önceleyen bir kültürel birikim temelinden filizlenen Denizli toplumsal yaşamına uyum sağlama yeti ve becerisi, doğuya benzer başka

toplumsal yaşama uyum sağlama yeti ve becerisinden dikkate değer ölçüde daha güç olacaktır.

Her ne kadar varsayıldığı gibi doğudan gelen göçmenlerin Denizli toplumsal yaşamına uyumunu ideal ölçülerde gerçekleştirmek kolay olmasa da, en azından kentin toplumsal yaşamını tüm boyutları ile kavramanın, büyük ölçüde doğudan Denizli'ye göç sürecinin neden ve sonuçlarının birlikte değerlendirilmesine bağlı olduğu gerektiği daha açık hale gelir. Gerçekten de bu göçün neden ve sonucu olan bu iki boyutu sentezleyecek bir bakış açısı oluşturmak, aynı zamanda araştırmacıya göç sürecini açıklayıcı önemli işlevsel araçlar da sunar. Söz konusu işlevsel araçları kullanmak, her şeyden önce doğunun kırsal bölgelerinde herhangi bir iş ya da işletme kuramayan doğudan göçle gelen aileler, kentteki sosyo-ekonomik kıt kaynak mücadelesinin belirgin bir şekilde kavranmasını sağlar. İkincisi, Denizli toplumunda uzun süre vasıfsız ya da yarı vasıflı işçi olarak çalıştıktan sonra farklı sektörlerde küçük ya da orta büyüklükte işletmeler kurmadaki istekliliğini de açığa çıkarır. Böylece bir anlamda Denizli işgücü pazarı, göçmenlere, kırsal alanda iş kurmak bir yana iş kurmayı hayal bile edemeyecekleri olanaklar sunmuş olur. Böylece bu çalışma, bir boyutu ile göç kararında etkili olmadıkları için öncelikle ailelerine daha sonra da Denizli toplumsal yaşamına uymak zorunda olan çocukların sorunlarına ışık tutmaktadır. Diğer bir boyutu ile de Denizlili çocuklar ile girişmek zorunda kalacakları kıt kaynak yarışına geriden başlamalarından kaynaklanan dezavantajlı konumlarını ortadan kaldıracak projeler üretebileceği daha iyi anlaşılabilecektir.

2. ÇALIŞMANIN YÖNTEMİ

Doğudan göçle gelen dezavantajlı çocukların Denizli toplumsal yaşamına uyum sorunlarına ve çözüm önerilerine ilişkin Denizli yerel aktörlerinin gündemin oluşmasında her bir kurumun ne kadar etkili olduğunu, ne kadar gündemin içeriğini onayladığı, hangi açılardan sorunlu veya yetersiz gördüğünü ve kimlerle ne tür ilişkiler kurduklarını tespit etmek üzere Denizli Umut Çocukları Koruma ve Yaşatma Derneği, Muşlular Derneği, Denizli Radyo ve Televizyonu, Denizli Barosu, Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği, Güney Ege Kalkınma Ajansı ve Türk Eğitim Vakfı'na kurum ya da kuruluşlarının birer temsilcisi ile görüşme yapmak istediğimizi talep eden bir üst yazı yazılmıştır. Türk Eğitim Vakfı Denizli şubesi dışındaki tüm kurum ve kuruluşlar görüşme talebimizi kabul ettiklerini belirtmişlerdir. Daha sonra kurumlarla e-posta ve telefon aracılığıyla iletişime geçilmiş, görüşmecilerin kimler olacağı ve hangi tarihlerde görüşme yapacağımız kararlaştırılmıştır. Böylelikle Denizli Umut Çocukları Koruma ve Yaşatma Derneği, Muşlular Derneği, Denizli Radyo ve Televizyonu, Denizli Barosu, Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği, Güney Ege Kalkınma Ajansı olacak şekilde yedi adet temsilciden oluşan örneklem bütünlüğüne ulaşılmıştır. Denizli Barosu'nu temsilen MÜ ile 13 dakika 8 saniye, OO ile 19 dakika.4 saniye; Denizli Umut Çocukları Koruma ve Yaşatma Derneği'ni temsilen NA ile 7 dakika 19 saniye; Muşlular Derneği'ni temsilen GYT ile 16 dakika 52 saniye; Denizli Radyo ve Televizyonu'nu temsilen NC ile 10 dakika 28 saniye; Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği'ni temsilen AYM ile 18 dakika 12 saniye; Güney Ege Kalkınma Ajansı'nı temsilen MA ile 13 dakika 17 saniye süren derinlemesine görüşme yapılmıştır. Dokuz sorudan oluşan görüşme formu aşağıdaki gibidir:

1. Doğudan Denizli'ye göçü nasıl değerlendiriyorsunuz?
2. Doğudan Denizli'ye göçün nedeni sizce nedir?
3. Doğudan Denizli'ye göç eden ailelerin çocukları sizce nasıl etkileniyor?
4. Meslek edindirme kurslarının doğudan göçle gelen çocukların uyumundaki rolü nedir?
5. Doğudan göçle gelen çocuklarla ilgili herhangi bir çalışmanız var mı?
6. Doğudan göçle gelen çocuklar sizce düzenli bir yaşama sahipler midir?
7. Doğudan göçle gelen çocukların ihtiyaçlarının nasıl karşılanacağını düşünüyorsunuz?
8. Tekstil sanayinde yaşanan gerileme doğudan göçü azaltmış mıdır?
9. Doğudan göçle gelen çocukların ilerde Denizli'de iş alanında başarılı olma şansları var mıdır?

Görüşmecinin sadece düşüncelerini değil aynı zamanda duygularını ve bakış açısını da ortaya

çıkarmaya yönelik derinlemesine görüşme, açık uçlu sorulardan oluşur. Derinlemesine görüşmenin süresi genellikle 45-90 dakika arasında değişir. Görüşmecinin üstleneceği iki rolden biri pasif, diğeri ise aktiftir. Pasif rol, görüşmecinin bakış açısında (düşünce, duygu, jest ve mimikleri) gömülü olan bilginin açığa çıkarılmasını gerektirir. Aktif rol ise, görüşme yapılan kişi ile işbirliği çerçevesinde bilginin ve bilgiye ilişkin anlamın açığa çıkarılmasını gerektirir (Baş ve Akturan, 2008; Silverman, 2005: 824-830). Derinlemesine görüşme esnasında pasif araştırmacı rolü üstlenilerek gömülü olan bilginin açığa çıkarılması hedeflenmiştir.

Derinlemesine görüşme nitel araştırma yöntemi çok hassas olan görüşme yapılan kişi ile zengin bilgiler elde etmeyi amaçlayan iki özneyi (karşılıklı etkileşimi) içerdiğinden dolayı görüşme boyunca araştırmacıya yüklediği rol ve sorumluluklar bir hayli fazladır (Kemmis and Mctaggart, 2008: 275-310; Weiss, 1994). Görüşmeye arkadaşça başlamak, görüşme yapılan kişiyi dikkatle dinlemek, görüşme yapılan kişiyi rahatlatmak, sorular arası geçişlerde özenli olmak, genelde sessiz kalarak daha fazla bilgi elde etmeye çalışmak önemsenmelidir. Ayrıca görüşmeyi yönetirken görüşmecinin serbest konuşmasına ve zaman zaman konudan uzaklaşmasına izin vermenin yanı sıra özellikle araştırmayı zenginleştirebilecek nitelikteki anahtar kelime, kelime grubu, deyim, ifade ve cümleleri araştırmak da oldukça önemlidir. Kasıtlı ve karşılıklı yanlış anlaşılmaları dikkatle dinlemek ve belki de hepsinden de önemlisi beklenmedik düşünce ve görüşlere açık olmak bu rol ve sorumluluklardan belli başlılarıdır (Baker, 2004: 164-169; Cheek, 2005: 409-416; Holstein and Gubrium, 2004: 146-158). Ayrıca, görüşmecinin konudan çok fazla ayrılması durumunda, görüşme yapılan kişiye hissettirmeden konuya dönüş yapmayı, bu mümkün değilse kısa bir ara vermeyi de gerektirir (Miller and Glassner, 2004: 129-134).

Derinlemesine görüşme açılış, soru sorma ve görüşmeyi tamamlama olmak üzere üç aşamadan oluşur: Görüşmeyi eğlenceli hale getirmeyi gerekli kılan açılış aşamasında araştırmacı öncelikle kendisini ve bağlı olduğu birimi (görevi) tanıtmalıdır. Daha sonra görüşmenin genel amacını özet bir şekilde açık ve anlaşılır olarak açıklamalıdır. Ayrıca, görüşmecinin düşüncelerinin ne kadar önemli olduğu hissettirilmeli ve bilimde etik ilkesi gereğince görüşmenin gizli kalacağına ilişkin teminat verilmelidir. Görüşmecinin düşüncelerini daha rahat ve açık ifade etmesi, açılış aşamasında tüm bu ilkelerin gerçekleştirilmesine büyük ölçüde bağlıdır. Soru sorma aşamasında araştırmacının elektronik kayıt kullanması son derece önemlidir. Böylece görüşmecinin sözleri otomatik olarak kayıt altına alınmış ve kullanılan üslup, beden dili de (ses tonu, ses renginin yanı sıra jest ve mimikleri) analiz etme olanağı elde edilmiş olur. Sorular sorulduktan sonra gelen aşama ise görüşmeyi tamamlama aşamasıdır. Bu aşamada araştırmacının aldığı notlar özet bir şekilde görüşme yapılan kişi ile paylaşılmalı ve tüm soru işaretleri açıklığa kavuşturulmalıdır. Ayrıca, görüşmecinin eklemek istediği son bir şey daha olup olmadığı sorulmalı ve teşekkür ettikten sonra görüşme sonlandırılmalıdır (Fontana and Frey, 2005: 657-663; Gubrium, and Holstein, 2005: 492-504).

Görüşme yapılan kişiye kendisini bağlı olduğu kurumu tanıtarak derinlemesine görüşmeye başladıktan sonra görüşmenin genel amacına ilişkin kısa ve özet bilgiler verilmiştir. Ayrıca doğudan Denizli'ye göçle gelen çocukların Denizli toplumsal yaşamına uyum sorunlarını tespit etmek ve çözüm önerilerinin oluşturulmasında görüşmecinin düşüncelerinin önemli olduğu belirtilmiştir. Bilimde etik ilkesi uyarınca yapılan görüşme bilgilerinin gizli kalacağının teminatı verilmiştir. Soru sorma aşamasında görüşmecilerin elektronik kayıt cihazı kullanılmasına izin verilmiştir. Bu bağlamda tüm görüşmecilerin kullandığı üslubun yanı sıra beden dili, ses tonu, ses rengi, jest ve mimiklerinin analize dâhil edilmesi için elverişli bir ortam yakalanmıştır. Sorular sorulduktan sonra gelen aşama ise görüşmeyi tamamlama aşamasıdır. Görüşmenin tamamlanması aşamasında ise, görüşme esnasında yazılı kayır altına alınan tüm notlar bir paragraflık öz şeklinde görüşmeciler ile paylaşılmıştır. Görüşmecilerin eklemek istedikleri bir şey olup olmadığı sorulduktan sonra ayırdıkları zamana teşekkür edilerek görüşmeler tamamlanmıştır.

3. VERİLERİN ANALİZİ

Verilerin analizi, görüşme yapılan katılımcıların ifadelerinin benzerlik ve farklılıklarına göre

sıralanarak araştırma sorunu ile doğrudan ilişkili başlıklar altında toplanması ve buna bağlı olarak açıklanması işlemine dayanmaktadır. Bu doğrultuda görüşme yapılan kişilerden elde edilen veriler anlamlı bir bütünlük içerisinde araştırma sorunu ile doğrudan ilişkilendirilerek açıklanmış ve yorumlanmıştır (Gubrium, 1988; Richardson, 2005: 923-948; Rubin & Rubin, 1995; Silverman, 1993). Böylelikle görüşmecilerin ifadelerinden elde edilen veriler, göç, yaşam şansı, toplumsal yaşama uyum ve çözümün ipuçları olacak şekilde dört temel başlıktan oluşan anlamlı bir metin haline getirilmiştir. Bu bağlamda göç başlığının alt başlıkları, göçün itici etkenleri ve göçün çekici etkenleri; yaşam şansı başlığının alt başlıkları ise meslek edindirme kursları ve göçmen emeğinin evrimi olarak şekillenmiştir. Toplumsal yaşama uyum başlığının alt başlıkları, kültürel şok, benlik oluşumu ve toplumsal etkileşimi; çözümün ipuçları başlığının alt başlıkları ise, kurumsal/kurumlar arası projeler ve toplumsal destek olarak şekillenmiştir. Görüşmecilerin ifadelerinden elde edilen verilerin tespitinde MAXQDA 10 (The art of Text Analysis) paket programının analysis mönüsünün lexical search veya extended lexical search alt mönüleri kullanılmıştır. Şöyle ki içerik analizi kapsamında (Krippendorff, 2004; Nevendorf, 2002; Tavşancıl ve Aslan, 2001; Weber, 1990) öncelikle derinlemesine görüşmeler sırasında elde edilen kodlar tekrar etme sıklıklarına göre büyükten küçüğe doğru sıralanmıştır. İkinci olarak, en çok tekrar eden koddan en az tekrar eden koda doğru her 15. kodun içinde geçtiği bağlam (kelime grubu, deyim, cümlecik, cümle, paragraf) tespit edilmiştir. Buna göre, 1. si "çocuk", 15. si "valilik", 30. su "işçiler", 45. si "yaşam şartları", 60. sı "bireysel", 75. si "Denizlililer", 90. sı "pay sahibi" kodları olarak karşımıza çıkmaktadır. 105. si "belli bir yaşın altı", 120. si "savaş", 135. si "kendilerini kabul ettirememek", 150. si "sokak kültürü", 165. si "dayak", 180. si "geçiş bölgesi", 195. si "yaşama hakkı" ve 210. su "doğduğu topraklar" olacak şekilde 15 koddan oluşan bir bütünlük elde edilmiş olur. Ayrıca, derinlemesine görüşme sırasında araştırma sorununu zengin bulgular ile olgunlaştıracak olan bağlamlar da ilgili konu alt başlıkları içerisinde görüşme yapılan kişilerin doğrudan ifadeleri olarak aktarılmıştır. MAXQDA 10 (The art of Text Analysis) paket programının analysis mönüsünün lexical search veya extended lexical search alt mönüleri yardımıyla ilgili her 15. kodun içinde geçtiği bağlam tespit edilmiştir. İlgili kodun içinde geçtiği bağlamı kaç görüşme yapılan kişi kullanmış ise, hiçbir değişiklik yapmadan doğrudan görüşmecilerin ağzından tırnak içinde konu alt başlıklarına göre işlenmiştir. Son olarak ise, her bir görüşme yapılan kişiye ait olan her bir 15. kodun içinde geçtiği bağlam yorumlanarak verilerin bütünsel bir analizine ulaşılmaya çalışılmıştır. Buna göre;

3.1. Göç Olgusu

Sınıfsal ilişkilerin, emek, sermaye, hizmet ve kentin mekânsal kullanımının tümünü kapsayan bir toplumsal süreç olduğu göz önünde bulundurulduğunda, göçün toplumsal sonuçları daha da belirginleşir. Bu, görüşme yapılan kişilerin hemen hemen tamamının hemfikir olduğu genel bir bakış açısı 40 yaşındaki NC'nin ifadelerinde oldukça öz, belirgin ve özet bir şekilde yansımasını bulmaktadır:

> *"Göç, insanlık tarihinin başından beri var olan bir gerçeklik. İnsanlar daha iyi şartlarda yaşayabilmek için, sürekli olarak yurtlarından vazgeçmiş ve başka topraklara yerleşmişlerdir. Doğudan Denizli'ye göçte bu şekilde değerlendirilmelidir." (NC, Yaş: 40)*

Temel değişim süreçlerinden biri olarak değerlendirilen göç (Golden, and Skibniewski, 2010: 190-193; Lee and Hernandez, 2009: 665-671) terk edilen ve yaşanması düşünülen yeni bölgedeki sınıfsal ilişkileri (emek, sermaye, hizmet ve kentsel mekân düzenlemesi) aynı anda değiştirebilen toplumsal sonuçlar ortaya koyar. Üstelik terk edilen bölge ile yaşanması düşünülen bölgenin yanı sıra bireyin kendisi de değişime uğrar. Sosyolojik açıdan göçü ortaya çıkaran etkenler "itici", ve "çekici" olmak üzere iki temel kategoride toplanır.

3.1.1. Göç Öncesi: Göçün İtici Etkenleri

Tarımda verim düşüşü, tarımsal gelirde azalma, toprak iyeliğindeki dengesizlik, tarım topraklarının parçalanması ve tarımın makineleşmesi göç sürecini başlatan temel ikici nedenler arasında yer alır. Görüşmelerden elde edilen veriler de göçün söz konusu itici etkenlerine önemli veri sağlayıcı niteliktedir. Buna göre, görüşme yapılanlardan biri şunları söylemektedir:

> *"…batıyı tercih etmelerinin sebebi doğudaki kentlerdeki sanayileşmenin olmaması." (GYT, Yaş: 53)*

Görüşme yapılan bir diğeri feodal basıkları köy yakma olaylarına gönderme yaparak şu şekilde ortaya koymaktadır:

> *"…Bir de doğudaki baskıdan, yönlendirmelerden de sıkılıyorlardır [göçle gelenleri kast etmektedir], başka çözüm kalmıyordur orda yaşamaları için, terk etmek zorunda kalmışlardır. 90'lı yıllarda çok fazla köy boşaltma yaşandı. Pek çok köy zorunlu olarak boşaltıldı, nereye gidecekler büyük kentlere..." (AYM, Yaş: 51)*

Görüşme yapılan bir başka kişinin ifadelerinde, göçün bir başka itici nedeni olarak değerlendirilen doğudaki siyasal istikrarsızlığın önemi

> *"doğudan gelen göçün asıl sebebi tekstil değildir, çünkü burada iş bulamazlarsa Bodrum'a göçüyorlar, orada bulamazlarsa Antalya'ya göçüyorlar. Mutlaka bir yere göç etmeleri gerekiyor, çünkü orda siyasal bir istikrar yok, sermaye oraya akmıyor, akmadığı zaman da çatışma ortamı var, insanlar ciddi sıkıntılar yaşıyorlar. Mesela Denizli'deki Siirtlilerin çoğu köyleri yakıldığı için göç etmek zorunda kalmıştır, kaçmıştır." tüm açıklığıyla yansıma bulur ve daha özelde Kürt sorunu ve Devletin terörle mücadelesine gönderme yaparak şu şekilde devam eder: "Doğudaki göçün bu kadar doğal olmasının sebebi Kürt sorunu, bölgedeki çatışmalar ve ülke kaynaklarının bölgedeki çatışmaya, savaşa aktarılması. Cumhuriyet tarihi boyunca aydınlanmanın, Kürtlerin kendi kimliklerini ifade etmekten korktukları için, geri bırakılmaktan kaynaklanan bir sorun. Çatışmadan kaçan insanlar, PKK ile devlet arasındaki çatışmada sıkışan, her iki tarafa da yaranamayan ve her iki tarafın da ciddi bir şekilde baskısıyla karşılaşan daha çok ciddi bir şekilde devletin baskısı altında olan insanlar batıya göç etmek zorunda kalmıştır. Ve bu göç de halen ciddi bir sorun olarak, çözümsüz duruyor." (GYT, Yaş: 53)*

Görüşme yapılanlardan biri, insanların doğdukları bölgeyi kolay kolay terk etmek istemediklerini ve nihayetinde terk etmek zorunda kaldıklarını; görüşme yapılanlardan bir diğeri ise, insanların doğdukları yerde mutlu olabileceklerinin altını çizerek göçün itici nedenlerini tüm açıklığıyla şu şekilde ortaya koymaktadır:

> *"Tüm göçlerin ortak nedeni, daha rahat bir yaşam sürmektir. Kimse doğduğu toprakları terk etmek istemez ama o toprakta doyamıyor, barınamıyor ya da rahat bir yaşam süremiyorsa göç etmeyi tercih eder." (NC, Yaş: 40)*
>
> *"İnsanların doğduğu memleketinde, ruhen daha mutlu olacağına inan[ıyorum]" (NA, Yaş: 45)*

Görüşme yapılan kişilerin ifadeleri genel anlamda bir potada değerlendirildiğinde feodal baskı, siyasi istikrarsızlık ve Kürt sorunu ve devletin terörle mücadelesi gibi göçün itici etkenlerinin bölge insanlarının ve doğal olarak onların çocuklarının tek mutlu olabilecekleri yer olan baba topraklarını terk etmek zorunda kaldıkları daha açık bir şekilde ortaya çıkmaktadır. Ne var ki doğudan Denizli'ye göçün tüm bu itici etkenleri, göçün neden başka bir batı bölgesine değil de Denizli'ye doğru gerçekleştiğinin yanıtlarını vermekten oldukça uzaktır. Bu bağlamda göçün neden Denizli'ye olduğunu ise göçün çekici etkenleri ortaya koyacaktır.

1.1.2. Göç Süreci: Göçün Çekici Etkenleri

Göç sürecinin belirgini bir şekilde ortaya konmasında en az göçün itici nedenleri kadar göçün çekici nedenlerinin işlevsel bir rol oynadığı göz önünde bulundurulmalıdır. Başka bir anlatımla, göçün çekici nedenleri kurulması planlanan yeni bir yaşam tarzını kapsayıcı niteliktedir. Taşınım olanaklarındaki gelişme, kentleşme devinimleri, mal ve hizmet alışverişinin belli taşıma ve haberleşme ağları çerçevesinde yapılması ve büyük kentlerin sunduğu olanaklar göçün çekici nedenlerini oluşturur. Bu bağlamda, nüfusun büyük kentlerde toplanmasını açıklayan kuramlar, daha çok "endüstri kentleri"ne yapılan göç üzerine odaklanırlar. Doğudan Denizli'ye gelen göç, başka bütün etkenler askıya alınsa bile endüstri-kent ilişkisinde bağımsız düşünülmesinin oldukça güç olduğu görüşme yapılan kişilerin bireysel ifadelerinden net bir şekilde anlaşılmaktadır.

> *"…Denizli'nin de tekstilden dolayı bir iş kapısı olması nedeniyle Denizli bir çekim merkezi durumuna gelmiştir. Doğudan Denizli'ye göç, tıpkı diğer göçler gibi tarihsel bir gerçekliktir." (NC, Yaş: 40)*
>
> *"Denizli'de her türlü arzu edilen potansiyel olduğunu düşünmekteyim. Göçün nedeni de budur." (NA, Yaş: 45)*
>
> *"Doğuda çeşitli sebeplerle tutunamayan insanlar, İstanbul'un göç için doğru adres olmadığını yıllar sonra anladılar. Batının güzel, küçük ve kolay yaşanabilir kentlerinden biri olan Denizli'ye geldiler. Sanayinin gelişmiş olması, tarım alanlarının kullanılabilirliği, hem sanayi işçiliğini hem de tarım işçiliğini Denizli'de gündeme taşıyor. Bu da Denizli'yi cazip kılan unsurlardan biri olarak sayılabilir." (OO, Yaş: 28)*

Ancak, doğudan göçün batı kentlerine doğru olmasına eleştirel bir duruş sergileyen görüşme yapılan bir başka kişinin aşağıdaki

> *"Valla ben doğudan Denizli'ye göçün olmaması gerektiğini düşünüyorum. Kapitalist toplumdan sanayileşme toplumuna geçişle ilgili olarak kırsal kesimdeki insanların sanayi merkezlerine akımlarıyla ilgili olarak dünyanın her yerinde bu vardır. Ancak göçün olması gereken yer doğu kırsalından, doğu kentlerinedir." (GYT, Yaş: 53)*

ifadelerini de göz önünde bulundurmanın gerekliliği ortadadır.

Doğudan Denizli'ye gelen göçmenler göç etmeden önce işsiz bile olsa (kırsal işsizlik henüz kentsel işsizlik gibi bir sosyal sorunsal niteliği kazanmamıştır) yine de üreticidir. Oysa göç doğudan gelen göçmenleri üreticilikten tüketiciliğe dönüştüren en temel mekanizmalardan biri olarak karşımıza çıkar. Kırsal yaşamda üstelik bu kırsal yaşam doğu bölgeleri ise göç kararı veren birey aile reisidir. Diğer bir anlatımla, kırsal mülk, emek, kazanç ve tüm ev içi ve ev dışı giderlerin tek karar vericisi aile reisidir (dede-baba). Ancak göç bu aile reisinin "kurulu düzeni"ni temelden dönüştüren ve buna bağlı olarak onun aile reisliğini elinden alan bir değişimin önünü açar. Her bölgeden diğer bölgelere göç olabilir. Ancak görüşme yapılan kişilerin ifadelerinde de tüm somutluğu ile yansıma bulan doğudan Denizli'ye göçün endüstrileşme düzeyi başta olmak üzere söz konusu çekici etkenleri doğudan Denizli'ye göçü rastlantısal-plansız diğer göç çeşitlerinden ayırarak kendine özgü bir nitelik verir.

3.2. Yaşam Şansı

Max Weber'in statü analizinde, özellikle sınıfsal konum kavramına gönderme yaparak kullandığı bir terim. Gücün toplum içinde dağıtılmasının ürünleri olan mülk sahipliği ile pazardaki mal ve hizmetleri kullanma hakkı, bireyin hedeflerini toplumsal eylem içinde gerçekleştirme şansını belirler. Yaşam şansı, toplumsal sınıfların, kadınların, çocukların, etnik ya da azınlıkların ilerleme olanağının çerçevesini çizen en temel sosyal hareketlilik aracı olarak karşımıza çıkar (Swedberg, 1999; Swedberg, 1998; Sernau, 2006; 19-21). Gerçekten de Weber'e göre, aile birikimleri, meslek yapısı, sermayenin niteliği vb. gibi ölçütler toplumdaki sınıfların mal varlığı edinebilme olanaklarını eşitsiz bir şekilde bozmuştur. İnsanların kıt kaynaklara ulaşmak için oluşturdukları amaçlı gruplaşmaların yöntemi (yolu, şekli ya da biçimi) büyük ölçüde onların yaşam şansını belirler. Bu bağlamda yaşam şansı, bir yandan meslek ve yatırım yapma gibi üretim etkinlikleri; diğer yandan da beslenme, yerleşim şekli, çocuklarına sağladıkları eğitim ve boş zamanlarını değerlendirme gibi tüketim etkinliklerine ilişkin olanakların bileşkesini oluşturur. Bu bağlamda büyük ölçüde yaşam şansı kavramı ile yakından ilişkili olan bir başka kavram ise dezavantajlılıktır. Dezavajlılık, sadece ekonomik konum ile sınırlı olmadığı değildir; aynı zamanda toplumsal boyutta da yansıma bulur.

Doğunun kırsal bölgelerinde herhangi bir iş ya da işletme kuramayan doğudan göçle gelen aileler, kendilerini bir anda Denizli'deki kıt kaynak yarışının içinde bulurlar. Gerçekten de Denizli toplumunda uzun süre vasıfsız ya da yarı vasıflı işçi olarak çalıştıktan sonra farklı sektörlerde küçük ya da orta büyüklükte işletmeler kurma ve buna bağlı olarak mal varlığı edinme kaygısı onun yaşam şansını artıracak tek mekanizma olarak algılamaya başlar. Yaşam şansını artırabilmenin yolu, öncelikle iş ve barınma probleminin çözümü sonucu oluşturulacak kurulu düzendir. Kurulu düzen oluşturulduktan sonra Denizli işgücü pazarı, doğudan göç eden ailelere kırsal alanda hayal bile edemeyecekleri yeni olanaklar sunmuş olur. Kısacası, yaşam şansı artan göçmen ev sahibi toplumsal yaşamı içsel olarak benimseme eğilimine girer.

Görüşme yapılan kişilerden beşi doğudan Denizli'ye göçle gelen çocukların Denizli'de yakalayabilecekleri yaşam şansını tutunma olgusuna gönderme yaparak şu şekilde ortaya koymaktadır:

> *"Doğudan Denizli'ye göçle gelen çocuklar için bu durum hem avantajlı hem de dezavantajlı bir durum. Sanayinin, ticaretin, turizmin yoğun olduğu bir geçiş bölgesi olma özelliği dolayısıyla Denizli, Batı bölgemizdeki en modern kentlerden biri. Eğitim, sağlık, haberleşme, ticaret, vs anlamında bakıldığında bu modernliğin içinde Doğu kültüründen gelen çocuklar için eğitim, sanat, kültür ve iş imkânları yönünden oldukça gelecek vaat eden bir konuma gelebilecekleri tartışılmaz bir gerçektir." (OO, Yaş: 28)*

"bu gelen kardeşlerimizin insanlarımızın da istedikleri bölgede istedikleri yerlerde yaşama hakları da var." (MA, Yaş: 41)

"Vardır [tutunma kast ediliyor]. Yukarıda açık net bildirdiğim gibi birbirimizi sayalım ve sevelim." (NA, Yaş: 45)

"Gecekondu semtlerinden az da olsa ciddi çıkışlar yakalanabilir [tutunma kast edilmektedir]. Ama çok az." (GYT, Yaş: 53)

Görüşme yapılan kişilerden ikisi Denizli endüstrisinin işgücü ihtiyacındaki daralmanın doğudan göçle gelen çocukların Denizli'de tutunma olanağını önemli ölçüde azaltacağını şu sözleri ile açıkça ortaya koymaktadır:

"sonuçta göç burada yaşayanların iş imkânlarını azaltır. Ben hepsi için böyle düşünüyorum. Denizli gelişmekte olan bir şehir olduğu için işçilere ihtiyaç duyuldu ve dışardan gelenler özellikle inşaat sektöründe çalıştılar. Daha önceden gelenler Denizli'nin olanaklarından daha fazla yararlanabildiler. Tekstilde doğudan gelenlerin olacağını sanmıyorum, daha çok inşaat alanında çalışmaktalar. İlk gelenler şanslıydılar, bunlar daha kolay tutunabildiler, ama bundan sonra iş imkânlarının daralması, ekonominin bozulması onları da sıkıntıya sokmuştur muhakkak." (AYM, Yaş: 51)

"Doğudaki şartlar buradaki ile aynı olmaya başladığında yani işsiz kaldığında burasının da doğudan farkı kalmaz." (NC, Yaş: 40)

Görüşme yapılan kişilerden ikisi de göçle gelen çocukların olumlu düşünmeleri ve yaşamaları ve buna bağlı olarak suçtan kaçınmaları şartı ile Denizli'de tutunma olanaklarının olabileceğini şu şekilde ifade etmektedir.

"Doğudan göçle gelen çocukların ilerde iş sahibi olma şansı vardır tabiî ki. Güzel bakıp, güzel düşünüp, neden olmasın ki. Her insan yetenekleri ile toplumda bizde varız diyebilmelidir." (NA, Yaş: 45)

"Doğudan göçle gelen çocukların ilerde iş sahibi olma şansı, istisnai olarak vardır. Doğudan göçle gelen çocukların Denizli'de tutunma imkânları suç işlemezlerse olabilir." (MÜ, Yaş: 33)

Görüşme yapılan bir kişi bu koşullarda doğudan göçle gelen çocukların Denizli'de tutunma şansının olmadığını, toplumsal sapma ve suç eğiliminin gizli bir potansiyel olduğuna ve bu potansiyelin ilerleyen dönemlerde açığa çıkacağına gönderme yaparak şu şekilde ifade etmektedir:

"Bence bu projelerle yok [tutunmayı kast ediyor] varsa da bireysel anlamda olabilir. Ortaklaşa projeler gerçekleşirse bence çok ciddi katkıları olur. Bu konuda biz geciktik. Bu göçle gelenler ve sahiplenmeyenler geleceğin gettoları olarak ortaya çıkacaklardır. İstanbul'da vardır, şu anda İstanbul polisi bu gettolarla başa çıkamamaktadır. Ama Denizli o noktada değildir, yapabileceğimiz şeyler vardır." (GYT, Yaş: 53)

Görüşme yapılan kişilerin dikkate değer bir kısmı dezavantajlılığın hala sürdüğüne dikkat çekmektedir:

"[dezavanjlılık kast edilmektedir] bir durum karşısında ön deneyimlere, yaşantılara sahip olmamak olabilir. Bilgi ve kültür eksikliği deneyimsizlikten kaynaklanır. Geçmiş yaşantısındaki deneyimleri ile bugün yaşadıkları arasında büyük uçurumlar olan, kültürler arasında sıkışıp kalmış bu çocuklar aile yaşantısıyla ve karakter yapısıyla dengeyi zor sağlayabiliyorlar." (OO, Yaş: 28)

"Çok şeyden, haklarından mahrum demektir bana göre." (NA, Yaş: 45)

Görüşme yapılan kişilerden ikisinin kurulu düzen kavramına gönderme yaparak konuyu açıklama çabası, dezavantalılık durumunun sürdüğüne ilişkin dikkate değer bir veri niteliğindedir.

"Doğudan göç eden ailelerin Denizli'de evleri kurulmuştur ama düzenleri yoktur." (MÜ, Yaş: 33)

"Göç eden çocukların çok büyük bir kısmı inşaat sektöründe çalışıyor. Hala kapalı aile ekonomisi denilen ekonomi tipi geçerli olduğu için, aile içinde çalışanların hepsi çalışmalarını ev içinde bir havuza koyuyorlar. Ve bu havuzdan da özellikle babanın denetiminde ya da büyük abinin denetiminde bir harcama yapılır. Bu harcama çok kısıtlı bir harcamadır. Yani genelde sosyal, kültürel etkinliklere yapılan harcamalardan çok, yeme içme belki düğün dernek gibi işlerde kullanılan şeylerdir. Sokak kültürüne giren tiplerdir. O nedenle ben çok kaliteli bir yaşamlarının olduğunu düşünmüyorum. Bana göre tamamı kendilerini doyurmaya çalışıyorlar." (GYT, Yaş: 53)

Tüm sosyal yaşamın tek karar vericisi olan kırsal yaşamdaki aile reisinin, kentte öncelikle kurulu düzen kavramının iki önemli boyutu olan iş ve barınma problemi ile karşı karşıya gelmesi oldukça anlamlıdır. Öyle ki, bu durum yalnızca babanın kendi zihninde kendisinin aile reisi olup olmadığını sorgulaması ile sınırlı kalmaz aynı zamanda ailenin diğer üyeleri de aile reisi gerçekliğine uygun davranmaktan kaçınma eğilimine girerler. Artık kentsel mekânda eski kurulu düzenini ve buna bağlı olarak otoritesini sağlayamayacağının ayırdına varan doğudan Denizli'ye gelen göçmen, öncelikle marjinal işler bulmaya çalışır, bu bağlamda birkaç işe

girer çıkar, sonraları ise kent yerlileri gibi kıt kaynaklara kolay ulaşamayacağını anlayınca da en kısa yoldan para ve gücü getirecek bir alt kültürün parçası haline gelir. Bu alt kültürün işlevselliği, pederşahi kırsal yaşamdaki erkek imgesini ve bunun başta kadın olmak üzere çocuklar üzerinde yeniden kurma yeti ve becerisi vermesinden kaynaklanır. Öte yandan doğudan Denizli'ye gelen göçmenlerin doğudan getirdikleri kültür ile kent kültürü arasındaki gerginlik sadece göçmenler ile kentli yetişkinleri karşı karşıya getirmekle kalmaz aynı zamanda göçmen çocukları ile kentli çocukları da karşı karşıya getirir. Kısa yoldan para ve güç elde etmeyi hedefleyen bu alt kültürün, göçmen babalarının rol ve davranışlarını gözlemleyen çocukların dezavantajlı konumu ile kesişince ise sapma ve suç olgusuna ivme kazandıran alt kültürün işlevselliği göz ardı edilemeyecek ölçüde artar. Sapma ve suçun toplumsal dinamikleri de doğudan göçle gelen çocukların ailelerindeki kültürlenme sürecinde arandığı kadar sokak kültüründe de aranmalıdır.

3.2.1. Meslek Edindirme Kursları

Görüşme yapılan bir kişi, meslek edindirme kurslarının doğudan göçle gelen çocukların Denizli toplumsal yaşamında aktif olarak değerlendirilmesinin önünü açacağını şu sözleri ile ortaya koymaktadır:

> *"Şimdi meslek edinme kursları Türkiye için çok önemli. Avrupa birliği bu konuda bize çok bastırıyor. Özellikle görüşmelerde meslek okullarının ön plana çıkmasını istiyor. Bunun temel bir ekonomik gerekçesi var. Bir toplumda iş bölüşümü çok derinlemesine olduğu zaman ve insanların birer mesleği olduğu zaman o ülkede daha rekabetçi oldukları, ekonominin daha hareketli olduğu biliniyor. Kendi hayatlarını ayaklarının üzerinde durarak yürütmenin çok önemli olduğunu düşünüyorum ben." (MA, Yaş: 41)*

Görüşme yapılan bir başka kişinin aşağıdaki sözlerinde ise meslek edindirme kurslarının önceliğinin olmadığını, asıl öncelikli olanın eşit eğitim olanağı olduğu açık bir şekilde yansıma bulmaktadır:

> *"Meslek edindirme kurslarının açılması yerine çocukların değişik okullara dağıtılması ve eşit eğitim imkânına sahip olması daha mantıklı geliyor bana. Bundan önce hiç değilse açıktan üniversite bitirmeye yönlendirilmeleri daha iyi." (OO, yaş: 28)*

Doğudan Denizli'ye gelen göçmenlerin başka bir yere göç kararını alınmasında etkili olmanın, yaşanılması düşünülen yeni toplumdaki uyumu kolaylaştırıcı en temel etken olduğu göz önünde bulundurulduğunda, doğudan göçle gelen çocukların kıt kaynaklara ulaşma ve yaşam şansını artırma olanağı bakımından dezavantajlı oldukları açıkça görülür. Başka bir anlatımla, doğudan göçle gelen çocukları, Denizlililerin çocuklarına oranla kıt kaynakları elde etmek için daha çok çaba göstermeleri ve çalışmaları gerekmektedir. Öncelikle eğitim ile başlayacak olan bu uyum sürecinin vazgeçilmez bir izdüşümü olan meslek edindirme kursları görüşme yapılan kişilerin ifadelerinde de oldukça belirgindir. Eğitimle başlayacak olan bu uyum süreci, öte yandan çocukların eğitimde kazandıkları başarı düzeyi ile doğru orantılı olarak kolaylaşacaktır.

3.2.2. Göçmen Emeğinin Evrimi

Hiyerarşik farklılaşma düzeyi ile yakından ilişkili olan işgücü hareketliliği kavramı, literatürdeki yaygın kavramlardan biri olduğu kadar karmaşık kavramlardan da biridir. İşgücü hareketliliğini literatürdeki karmaşık kavramlardan biri haline getiren en önemli etken, sadece fiziki hareketliliği niteleyen göç olgusu ile sınırlı kalmayarak, daha geniş topluluk içindeki iş değişiminin doğal bir sonucu olan yukarı veya aşağı sosyal hareketliliği de kapsayıcı niteliğidir. İşgücü hareketliliğinde, işin önemi sadece kuşaklar arası fiziki hareketlilikten değil mesleklerin heterojen yapısından da kaynaklanır. Mesleklerin heterojen yapısı ise, işgücü hareketliliğinin büyük ölçüde eğitim düzeyi, kasabaya göç, teknolojik değişme, endüstri yatırımları, planlı rehabilitasyon programları, çiftçiliğin durumu, geleneksel mesleklerin sunumu, fırsat sunacak yapının oluşumu ve bu fırsatları değerlendirecek bireylerle yakından ilişkili olduğunu ortaya koyar. Söz konusu etkenler, işgücü hareketliliğine odaklanan çalışmaların sayısını artırmıştır (Dustmann et.al., 2008: 481-488).

Görüşme yapılan kişilerden biri doğudan göçle gelenlerin vasıfsız işçilikten başlayarak yaşam şanslarını yakaladıklarını ve bunun bir sonucu olarak da zamanla küçük esnaf haline dönüştüklerini şu sözleri ile ortaya koymaktadır:

> *"En azından el arabasıyla çalışıyorlar. Önce el arabası, sonra pazarda pay sahibi, devamında beyaz eşya dükkânı. Uzun süre burada kalanlar iş sahibi oluyorlar, yerliden daha çok yerli oluyorlar." (AYM, Yaş: 51)*

Öte yandan aynı kişi doğudan göçle gelenlerin işgücü pazarındaki arzı dikkate değer oranda artırdığını, bunun ise Denizlili işgücünün iş imkânını azalttığına şu sözleri ile dikkat çekerek devam etmektedir:

> *"Sonuçta göç burada yaşayanların iş imkânlarını azaltır. Ben hepsi için böyle düşünüyorum. Denizli gelişmekte olan bir şehir olduğu için işçilere ihtiyaç duyuldu ve dışardan gelenler özellikle inşaat sektöründe çalıştılar. Daha önceden gelenler Denizli'nin olanaklarından daha fazla yararlanabildiler. Tekstilde doğudan gelenlerin olacağını sanmıyorum, daha çok inşaat alanında çalışmaktalar. İlk gelenler şanslıydılar, bunlar daha kolay tutunabildiler, ama bundan sonra iş imkânlarının daralması, ekonominin bozulması onları da sıkıntıya sokmuştur muhakkak." (AYM, Yaş: 51)*

Görüşme yapılan bir başka ise Denizlili işverenlerin iş verme konusunda Denizlililere öncelik tanıdığını doğudan şu sözleri ile savunmaktadır:

> *"Yüzleşmek zorundayız. Kabullenmeme olabilir ilk başta yerli yabancıyı hemen kabullenmez. Ama bu düşmanlık boyutlarındaysa ki Denizli'de öyledir. Mecbur kalınmadıkça bir Kürt'e iş verilmiyorsa durum düşmanlık boyutlarına gelmiştir. Kürtlere şans verilmemiştir." (GYT, Yaş: 53)*

Görüşme yapılan kişilerin konuya ilişkin yorumları birlikte değerlendirildiğinde, doğudan gelen göçmenlerin geçen zaman içerisinde nitelikli emek kapasitesini vasıfsızlıktan vasıflılığa evirme yeti, beceri ve sanatını gerçekleştirebildiği açıkça ortaya çıkmaktadır. O kadar ki doğudan gelen göçmenlerin azımsanmayacak kadar bir kısmının çok kısa sürede küçük ve orta boy girişimcilik düzeyine geçtiklerinin yanı sıra emek pazarındaki artıştan dolayı Denizlililerin Denizlili işgücünü tercih ettiği görüşme yapılan kişilerin düşünce ve yorumlarında tüm somutluğu ile yansıma bulmaktadır.

3.3. Toplumsal Yaşama Uyum

Toplumsal yaşama uyum sürecindeki temel etkenlerden birisi de şüphesiz toplumsal köken (origin) dir. Bu bakış açısından göç sürecinde terk edilen bölgedeki toplumsal yaşam yerleşilen toplumsal yaşama ne kadar benzerse, göç sonucunda oluşacak yeni toplumsal yaşamın şekillenmesi de o derece kolay olacaktır. Türkiye'nin batı coğrafyasında yer alan Denizli'nin bireysel girişimciliği önceleyen bir toplumsal yaşama sahip olması, doğudan gelen çocukların Denizli toplumsal yaşamına uyumunu dikkate değer ölçüde güçleştirmiştir. Gerçekten de, pek çok sosyolojik yaklaşımda belirtildiği gibi doğunun toplumsal yapısında birey önce toprağa, sonra da ağa/ağabaşına ve bunun bir uzantısı olarak da içinde yaşadığı topluma ve politik mekanizmaya sıkı sıkıya bağlıdır. Bu bağlamda doğudan göçle gelen çocukların terk ettikleri coğrafyanın bireysel girişkenliği törpüleyerek bireyi bir otoriteye bağlı kılma çabası, doğudan göçle gelen bu çocukların Denizli toplumsal yaşamına uyum yeteneğini bir başka açıdan daha dezavantajlı hale sokmaktadır. Böylece, doğudan göçle gelen ailelerin çocuklarına sundukları yaşam şansı (ekonomik ölçekli dezavantajlılık) toplumsal dezavantajlılık sorunu ile pekişmiş olur.

Greeley (Yalçın, 2004)'e göre toplumsal uyum, şok aşaması ile başlayıp örgütlenme ve benlik oluşumu, elitlerin asimilasyonu, militanlık, kendinden nefret-anti militanlık ve uyum şeklinde altı aşamalıdır. Şok aşaması, göçmenlerin grubun kendi kültürlerinin tehlikede olduğundan korktuklarını ve bu anlamda örgütlenmekten uzak olduklarını anlatır. Bu aşamada göçmenlerin neredeyse tamamı yoksuldur ve emek yoğun işlerde düşük ücretle çalışırlar. Tek kaygıları yaşamlarını sürdürebilmektir. Örgütlenme ve benlik oluşumu aşaması, göçmenlerin ileri gelenlerinin (memurlar, yazarlar ve liderler) örgütlenmeyi yüreklendirdiğine dikkat çeker. Bu aşamada oluşan etnik gurur, öte yanda uyumun hız kesmesine neden olur. Elitlerin asimilasyonu aşaması, göçmenlerin ileri gelenlerinin kendi içine kapalı grubundan sıyrılarak ev sahibi toplumsal yaşama katılma eğilimine vurguda bulunur. Bu aşmanın önemli bir özelliği de göçmen grup içindeki ileri gelenlerin ev sahibi toplumun orta sınıfı haline gelmeleri ve buna bağlı olarak çocuklarına daha iyi eğitim olanağı sunmalarıdır. Militanlık aşmasında göçmen grubun tamamı ev sahibi toplumun orta sınıfı haline gelirken, bir önceki aşamada ev sahibi toplumun orta sınıf konumunu

yakalayan göçmen grubun ileri gelenleri ev sahibi toplumun üst sınıflarına yükselmeye başlarlar. Bu aşamada artık ilk kez göçmen grubun önceki aşamalarda olmayan toplumsal gücü ortaya çıkar. Toplumsal uyumun yavaş yavaş kendini göstermeye başladığı kendinden nefret-anti militanlık aşaması, göçmenlerin tamamının ev sahibi toplumun orta-üst sınıfları haline geldiğini ortaya koyar. İlk kez bu aşama elde edilen yükseköğrenim olanağı ev sahibi toplumla bütünleşmenin ilk göstergesi niteliğindedir. Gerçekten de, göçmenlerin elit sayısının artması kendi grubuna yabancılaşma ile sonuçlanır. Uyum aşaması ise, yeni bir kuşağın ortaya çıkmasına denk düşer.

3.3.1. Kültürel Şok

Doğudan Denizli'ye göç her kadar doğu kültüründen uzaklaşmaya neden olsa da görüşmelerden elde edilen veriler, Denizli'deki Kürtlerin doğu kültüründen kopmalarının zor olduğunu göstermektedir. Görüşme yapılan kişilerden biri Kürtlerin kendilerine ait yaşamlarının dışına çıkmak istemediklerini şu sözleri ile ortaya koymaktadır:

> *"…Ama tabi şöyle de bir şey var: Kürtler ya da bir takım inanca dayalı farklılıklar oluşması, bir takım adaptasyon sorunlarını da beraberinde getiriyor veya göç eden insanlar göç ettikleri yerlerdeki kendi yaşam kültürleri daha grup daha aşiretçe yaşam kültürleri geldikleri yerle uymuyor." (MA, Yaş: 41)*

Görüşme yapılan bir başka kişi Denizli'ye göçle gelen Kürtlerin iki kültür arasında kaldıklarına, ancak ne doğu kültürüne ait ne de batı kültürüne ait olamadıklarına şöyle bir vurgu yapmaktadır:

> *"Şehir-köy arasında sıkışıp kalmış da olsa bir düzenleri vardır elbet. Kültür karmaşası tabii ki yaşamlarına da yansımıştır." (OO, Yaş: 28)*

Görüşme yapılan bir başka konuyu daha özelde arabesk kültüre gönderme yaparak şu şekilde açıklamaktadır:

> *"Bu çok ciddi bir sorun. Farklı bir kültürden buraya geliyorlar. Kürt olmaları sebebiyle batıdan Türk kültürüyle tanışıyorlar, bir de kırsal kesiminin kültüründen, köylü kültüründen kent kültürüne geçiyorlar. Genelde bu kültürle altyapısız tanışan kitleler için bunun çözüm yolu dünyada uyumdur. Önce kendi kültürlerini geleneklerini kutsuyor ve kentteki diğer yaşam tarzını aşağılıyorlar. Ama bir taraftan da kentteki nimetlerden de faydalanıp, o yaşantıya özenti içinde oluyorlar. Kente kendilerini kabul ettiremedikleri zaman anladıkları tek yol olan şiddete başvuruyorlar. Yani sonuç itibariyle çok karmaşık bir yapıda bu insanların çoğu yoz şekilde iki kültür arasında çatışmada büyüyorlar. Uyum sağlayan bir kesim var, özellikle okuyan kesimin bir kısmı uyum sağlamıştır. Lise eğitimini bitirmişse, üniversiteye gidenler olmuşsa bunlar Denizli kentiyle uyum sağlamıştır. Ama büyük bir kısmı uyum sağlayamamıştır. Özellikle gelenlerin büyük bir kısmı, çok çocuklu ailelerin çocukları oldukları için eğitimlerini tamamlayamamışlardır. Anne baba bunları sokakta mendil satma, ayakkabı boyacılığı gibi gelir getiren bir meta gözüyle baktıkları için bu şekilde değerlendirmişlerdir ve bunun sonucunda çocuklar çok yoz bir şekilde yetişmişler, topluma entegre olamamışlar, bir adım daha ileri gitmişler, topluma kendilerini kabul ettirmek için şiddet yöntemine başvurmuşlar. Mafyanın, suç örgütlerinin tetikçisi, elemanı gibi olma durumuyla karşı karşıya kalmışlardır. Yani iki kültür arasında, aslında kültürsüz arabesk bir tip çıkmıştır." (GYT, Yaş: 53)*

Görüşme yapılan bir başka ise iki kültür arasında kalmış ancak kendisini hiçbirine ait hissedemeyen böylesine arabesk bir kültürün suç eğilimini güçlendirdiğine dikkat çekerek şunları kaydetmektedir:

> *"Alt kültür oluşumuna ve kriminal tepkilere yol açıyor." (MÜ, Yaş: 33)*

Görüşme yapılan kişilerin konuya ilişkin bakış açılarında doğu kültürü ile batı kültürü arasında kalmış aynı zamanda kendini ne doğu ne de batı kültürlerinden herhangi birine ait hisseden yep yeni bir arabesk kültürün somutlaştığı dikkat çekmektedir. Böylesi bir arabesk kültürün zamanla toplumsal sapma ve suçu da içine alacak şekilde evrileceği göz önünde bulundurulmalıdır. Arabesk kültürün iki boyutundan biri kahramanlık, yiğitlik ve hamaset temeline dayanan kır kültürü; diğeri ise para ve girişimcilik temeline dayanan kent kültürüdür. Bir anlamda doğudan göçle gelen çocukların (kırdan) Denizlili çocuklar (kentli) karşısında belki de ben de varım diyebilmesinin tek yolu arabesk kültürdür. Gerçekten de doğudan göçle gelen çocuklar arabesk kültür sayesinde kolay kolay ulaşamayacağını bildiği para ve girişimcilik temeline dayanan kent kültürüne böylesi bir tepki ile karşı çıkarlar. Ancak bu sadece bir karşı çıkmadan ya da dikkat çekmeden (yere tükürme, bira şişesini sokaklara atma, sıra dışı giyinme, bağırma, sıradışı hareketler sergileme) ibarettir,

yoksa böylesi bir arabesk kültürün başka sapma ve suç etkenleri ile pekişmedikçe kent kültürüne arar verme veya karşısındakini yok etme amacı hiçbir zaman yoktur. İşte arabesk kültür, bu iki boyutu da kendi içinde sentezlemesinden dolayı olağanüstü bir işlevselliği sahiptir, bu anlamda denetlenmesi ve kontrol edilmesi oldukça zordur.

3.3.2. Benlik Oluşumu ve Toplumsal Etkileşim:

Mead'e göre benlik daha geniş olan yapının bir içselleştirilmesi ya da daha geniş bir topluluğun toplumsal alışkanlıklarının içselleştirilmesidir. Her kişinin benliği biyolojik ve psikolojik bir ben/biz (I/we) ile sosyolojik bir beni-bana/ bizi-bizenin (me-our-us) bileşkesidir. Bu benlik, kişiler diğerlerinin rollerini oynamayı öğrendikçe ya da oynamaktan çok onlara katılmaya gönüllü oldukça gelişir. Mead toplumun, bireyleri benlik kavrayışı aracılığıyla etkilediğini, benlik kavrayışının insanlar arasındaki etkileşimden kaynaklandığını ve bu etkileşimin sürekli değişikliğe uğradığına dikkat çekmiştir. Etkileşim, aynı zamanda bir başkasının rolünü üzerine almayı ve dolayısıyla kişinin kendisini bir sosyal özne olmaktan çok bir sosyal nesne olarak görmesini anlatır. Başkalarının rolünü üzerimize aldığımız zaman, kendimizi başkalarının bizi gördüğü gibi görür ve buna bağlı olarak içinde yaşadığımız toplumu yansıtan bir benlik kavramının şekillenmesi toplumsal yaşamı ortaya çıkarır (Aboulafia, 2001; Burke, 1979; Calhoun et.al., 2007: 285-291). Bu anlamda göçmen çocuklar kendi benliklerini Denizlili diğer çocuklar ile etkileşim sonucu şekillendireceklerdir. Mead, insanların yalnızca başkalarının farkında olmadıklarını kendilerinin de farkında olma yeteneğine sahip olduklarını belirtir. Böylece bireyler yalnızca diğerleri ile değil kendileri ile de sembolik etkileşime girer. Göçmen çocuklar ailelerinin kendilerine sunabildikleri yaşam şansını zihninde değerlendirir ve bu değerlendirmelerin sonucunda benlik oluşumu gerçekleşir. Kendimizin nesnel olarak farkına varabilme yeteneğimizi ortaya koyan nesnel-öz farkındalık, gerçekte ne olduğumuz ile ne olmak istediğimizin karşılaştırılmasını içerir. Aradaki fark fazla olduğunda benlik negatif yönde şekillenir. Bireyler böylesi bir durumda benliği ideal standartlara yaklaştırarak kendi eksikliklerini giderme yoluna giderler. Bu bazen çok güç olabileceği için bu yönde çaba harcamayı bırakabilir, indirgenmiş güdülenme durumu yaşayabilir ve kendilerini daha kötü hissedebilirler. Doğudan göçle gelen çocuklar ailelerinin kendilerine sunabildikleri kısıtlı yaşam şansını olması gereken yaşam şansı ile karşılaştırdıktan sonra aradaki farkın çok olduğunun bilincine varınca negatif duygular baskın gelir.

Benlik oluşumu, Denizlili ailelerin çocuklarına sunduğu yaşam şansına oranla doğudan göçle gelen ailelerin çocuklarına sunduğu yaşam şansının karşılaştırılmasının altını çizer. Doğudan göçle gelen çocuklar kısıtlı yaşam şansı temelinde kendi kendileri ile sembolik etkileşime girerek bir değerlendirme yaparlar. Ailelerinin bu çocuklara sundukları yaşam şansı olanaklarının Denizlili ailelerin çocuklarına sundukları yaşam şansı olanağından dikkate değer derecede az olması, onların tüm toplumsal ilişkilerini belirleyecek derecede etkin bir işleve sahiptir. Bir anlamda toplumsal yaşama uyum sorunlarının ortaya konması, söz konusu dezavantajlılık konumunun sosyolojik açıdan açıklanması ile yakından ilişkilidir.

Görüşme yapılan kişilerin dikkate değer bir kısmı Denizlili çocuklar ile doğudan göçle gelen çocuklar arasında bir ayrım yapılmasının doğru olmadığını (Bone, 2010: 68-73) daha da önemlisi onlara eşit hakların sağlanmasının doğal olduğunu şu şekilde ortaya koymaktadırlar:

> *"Ben çok fark göremiyorum. Bütün çocuklar bizim çocuklarımızdır. Kesinlikle ayrım yapılmamalıdır. Geleceğimizin temsilcileri olacakları için eşit bakılmasından yanayım." (NA, Yaş: 45)*
> *"Doğu- Batı ayrımı yapılmaksızın her çocuğun eşit hakları vardır. Öncelikle bunun zihinlere yerleştirilmesi gerek. Daha sonra ortak çözümler aranabilir. Tüm çocukların eşit olduğu bir dünya projesi her zaman için yapılabilir, uzak olmayan bir hedeftir." (OO, Yaş: 28)*

Görüşme yapılanlardan üç kişi, Denizlili çocuklar ile doğudan göçle gelen çocuklar arasında bir farklılık görmediğini, üstelik toplumsal etkileşim düzeyine bile geçildiğini şu sözleri ile açıkça ortaya koymaktadır:

> *"ben Denizlililerin onları kabul ettiklerini düşünüyorum, çok fazla ayrım yapmadıklarını düşünüyorum. Benim bildiğim, evlilikler yapanlar var. Eskiden göç edenler okumaya da başladılar, o zaman*

evlilikler de daha çok artıyor sanki." (AYM, Yaş: 51)
"Çok olumlu gelişmeler oluyor. Daha iyi olması için ilişkilerin büyüklerin başta olmak şartı ile çevreye, eşe, dosta, akrabaya, sıcak ilişkiler içerisinde bulunarak çocuklara da örnek olmak gerektiğini inanıyorum." (NA, Yaş: 45)

Görüşme yapılan kişilerden bazıları doğudan göçle gelen çocuklar ile Denizlili çocuklar arasında herhangi bir fark oluşturulmamasını ve istendik toplumsal etkileşimin oluşmasını ve pekişmesini doğudan göçle gelen çocukların ilerde işini iyi yapmasına ve kurallara-yasalara uygun yaşamasına bağlamaktadır:

"İşini iyi yapan bir doktorun yada bankacının göçle mi geldiği ya da burada mı doğduğu çokta önemli değildir." (NC, Yaş: 40)
"Önce o çocuk değişmelidir, hayata bakışı değişmelidir ki farklı meslekleri öğrensin ya da o meslekleri daha farklı yapsın. Bir demirci her yerde demircidir ama demiri sanata dönüştürmesi için bakış açısının değişmesi gereklidir." (NC, Yaş: 40)
"Yeter ki kaidelere ve yasalara kurallara uyum sağlasınlar. Denizlimiz bu tür düşüncelere mükemmel bakabilen, her kesimi kucaklayan örnek bir ilimizdir." (NA, Yaş: 45)

Görüşme yapılan iki kişi ise, doğudan göçle gelen çocukların ancak küçük yaşta olması ve Denizli yaşam tarzının onlara öğretilmesi ile Denizlili çocuklarla arasındaki farkın azalabileceğini şu sözleri ile ortaya koymaktadır:

"Şimdi doğudan gelen belli bir yaşın altında olursa ve burda okula başlarsa onların biraz daha adaptasyonun hafif olduğunu düşünüyorum. Benim kendi gözlemim yaşı küçük çocuklarda daha kolay olduğunu düşünüyorum. Çünkü en azından Türkçe'yi konuşmak konusunda bizden farkları olmuyor, büyüklerde oluyor tabi bu da son derece normal." (MA, Yaş: 41)
"Doğudan gelen çocuklara buradaki yaşam ne kadar çabuk öğretilir ve onlar buraya ne kadar çabuk uyum gösterebilirse daha sağlıklı bireyler olarak yetişeceklerdir." (NC, Yaş: 40)

Buna karşın Denizlili çocuklar ile doğudan göçle gelen çocuklar arasındaki farklılığın tam anlamıyla hemen hemen hiçbir zaman ortadan kalkmayacağını savunanların da dikkate alınması son derece önemlidir. Buna göre görüşme yapılan kişilerden biri başka zamanın çocukları şeklinde nitelendirerek şunları söylemiştir:

"Doğudan Denizli'ye göçle gelen çocuklar "başka zamanın çocukları" gibi iki zaman arasında bocalıyorlar. Kendi ailelerinin yaşamları ve dışarıdaki yaşam onları bocalatıyor. Zamanın onlara sunduğu şartlardan yararlanamıyorlar, yani bu zamana uyamayan çocuklardır. Aralarında ister istemez bir kuşak çatışması vardır. Doğuda hiç sinemaya gitmemiş bir çocuk burada sinemaya giderek büyüyen bir çocukla sinema hakkında tartışması beklenemez." (NC, Yaş: 40)

Görüşme yapılan bir başka iki kişi ise Denizli toplumsal yaşamı ile kendi aileleri içinde geçtiği kültürlenme süreci arasındaki çelişkiye gönderme yapması, bir önceki düşünceyi destekleyici nitelikte bir tablo ortaya koyar:

"Bir de Denizli insanı daha insancıl daha misafirperver geliyor bana. Çevremde çok Kürt aileleri vardı hiç dışlanmadı onlar. Bir de onların dışlanmaları şundan oluyor hiç araya karışmıyorlar. Bu herkes için geçerli doğululular için değil. Mesela Malatyalılar, Tokatlılar mahalleleri var. Karışmadıkları için dışlanıyorlar. Yerli halka karışmıyorlar. Karışanların dışlandığını ben düşünmüyorum. Birbirlerinden güç alıyorlar." (AYM, Yaş: 51)

Görüşme yapılan kişilerden birinin ifadeleri, Denizlililerin misafirperver olduklarına ilişkin veriye taban tabana zıt bir görünüm çizmektedir:

"Sizin evinize bir kişi geldiği zaman siz sormaz mısınız neden geldin, nerde kalacaksın, ne yer ne içersin, hangi işte çalışacaksın sorarsınız. Ama bu kentin sahibi olduklarını iddia edenler otuz yıldır bu kente gelenlere bunları sormamıştır. Neden geldiklerini bilmiyorlar, hangi kültüre sahip olduklarını bilmiyorlar, yarın kent için ne gibi problemler doğacağını bilmiyorlar." (GYT, Yaş: 53)

Görüşme yapılan iki kişinin ifadeleri ile doğudan göçle gelen çocuklar ile Denizlili çocuklar arasındaki etkileşim sürecinin gerçekleşmesinin çok güç olduğuna şu sözleri ile veri sağlar konudadırlar:

"Kültür çatışması içinde kıvranan ailelerin çocukları, Denizli yaşamına uyum sağlama konusunda sıkıntı yaşayabilir. Burada töreler, dedelerden kalan topraklar, ağalık, kız erkek ayrımı yok. Burada, aydınlık ve çağdaş bir yaşam var. Bu anlamda uyum sağlamaya çalışan çocuklar ailelerinden aldıkları kültürle çatışma yaşayabilir. (OO, Yaş: 28)
"Bu soruyu yanıtlayan çağdaşlarım gibi, ben de pekiyi bir ilişki olduğunu söyleyemem." (MÜ, Yaş: 33)

Görüşme yapılan kişilerin konuya ilişkin yorumları doğudan göçle gelen çocuklar ile Denizlili çocuklar arasında ayrım yapmanın doru olmadığı, üstelik onlara Denizlili çocuklarla

eşit hakların saplanmasının iyi olacağının altını çizmektedir. Öte yandan, doğudan göçle gelen çocuklar da Denizli toplumsal yaşamını öğrendikçe Denizli'ye katkı sunacağını ve kurallara ve yasalara uygun yaşadıkça arkadaşlık ve evlilikler başta olmak üzere her türlü toplumsal etkileşimin kabul göreceği, görüşme yapılan kişilerin ifadelerinin satır aralarında gizlidir. Bir anlamda doğudan göçle gelen çocuklar başka zamanın çocuklarıdır, onları bu zamana getirmede işlevsel rol oynayacak olan bir etmen de Denizlili büyüklerin misafirperverliklerini sergilemeleri ve kendi kültürlerini anlatmaya çalışmalarıdır. Ancak böylesi bir etkileşim sürecinin doğudan gelen göçmen ailelerine (birinci kuşak) oranla onların çocuklarının (ikinci ve üçüncü kuşaklar) daha somut bir şekilde yaşayacağına ilişkin genel bir bakış açısı görüşmecilerin yorumlarından anlaşılmaktadır.

3.4. Çözümüm İpuçları

3.4.1. Kurumsal/Kurumlararası Projeler

Genel anlamda doğudan göçle gelen çocukların Denizli toplumsal yaşamına uyum sürecini hızlandıracak bir çözüm önerisi bir proje görmek her ne kadar güç olsa da, yine de kurumların veya kuruluşların birbirileri etkileşime geçtiğini, bu bağlamda somut projeler üretmeye çalıştıklarını görüşme yapılan kişilerin ifadelerinden elde etmek olasıdır.

Görüşme yapılan kişilerden biri doğudan göçle gelen çocukları da kapsayacak şekilde gerçekleştirdikleri projelerini şöyle anlatmaktadır:

> *"Dernek olarak biz varoşlarda çalışmalar yaptık. Bir kere bizim eğitimlerimiz oluyor. Çevre okullara çok gittik. Okullarda arkadaşlarımız eğitim verdiler çeşitli konularda. Annelere de eğitimler veriyoruz: çocuk sağlığı, hukuk sorunları, kadın sağlığı, el becerileri kazandırma… Geçen yıl Hacı Leman İlköğretim Okulu'ndan yirmi öğrenciye ki çoğunluğu Kürt asıllıydı. Bizim burda üniversite öğrencilerimiz kurs verdiler. Dershaneye gidemiyor bu çocuklar, oradaki çalışkan öğrencileri öğretmenleri seçti. Ve çocuklar oradan buraya yürüyerek geldiler, bunların servisleri yok, getiren götürenleri yok, ana babaları yok, kendi başlarına öğreniyorlar, eğer önlerine fırsat verilirse bunu değerlendirmesini biliyorlar. Bu tarz çalışmalar çocukların topluma uyumu için önemli şeyler." (AYM, Yaş: 51)*

Görüşme yapılan kişilerden diğeri ise derneklerinin doğudan göçle gelen çocukların Denizli'deki suç eğilimini azaltmaya yönelik projelerini hayata geçirdiklerini ayrıntılı bir biçimde şöyle ifade etmektedir:

> *"Muşlular Derneği olarak, Muşlu çocukların suçtan arındırılması için bir proje yürüttük, Denizli Emniyet Müdürlüğü, çocuk şubesiyle görüştük. Doğrusu onlardan da yeterince destek almadık. Sonra çocuk mahkemesi kayıtlarına başvurduk. Bu kayıtlardan on yedi tane çocuk tespit ettik. Bu çocukların ailelerini ziyaret ettik, bunların bir kısmını dernekle ilişkilendirdik. Mahallelerinde suça yönelimle ilgili bilgilendirme toplantıları yaptık. Ama bu çalışmanın sonucunda şuna vardır: eğer bir çocuk şiddete başvuruyorsa, aile içinde çocuğa ya da diğer bireylere şiddet uygulanmıştır ya da uygulanmaktadır. Ve çocuk gördüğü şiddeti sonunda sokağa taşıyor. Bu nedenle aile içi şiddetle ilgili ailelerin bilgilendirilmesi gerektiğini düşünüyorum. Çünkü anne baba çocuğu yetiştirirken dayağı bir ikna yöntemi olarak seçtiği için çocuklar da şiddete başvurabiliyor. Bu konuda bir proje hazırlayarak Avrupa Birliği fonundan yararlanarak bir çalışmamız var ve devam ediyor." (GYT, Yaş: 53)*

Görüşme yapılan bir başka kişi doğudan göçle gelen çocuklara ilişkin henüz başlamamış ancak çok kısa süre içerisinde Denizli'nin pek çok kurum ve kuruluşunu da kapsayacak projelerini şöyle ortaya koymaktadır:

> *"Aynı zamanda ilgili kurumlarla TUİK'le Denizli bazında konuşursak belediyeyle, valilikle ilgili kurumlarla bu konudaki bir takım araştırmaların da yapılmasına hem yardımcı olacağız hem de yaptırmaya çalışacağız." (MA, Yaş: 41)*

Görüşme yapılan kişilerin ifadeleri Denizli'de huzurlu bir toplumsal yaşamın doğudan göçle gelen çocuklara verilecek gönüllü-ücretsiz eğitim, suç eğilimini engelleyici çözüm yolları üretme ve bütün bunlara bağlı olarak Denizli'deki kurum veya kuruluşların işbirliğinden geçtiğini açıkça ortaya koymaktadır. Her ne kadar Denizli'deki bazı kuruluşlarda böyle bir bilinç oluşmuş olsa da Denizli'deki yerel aktörlerin proje üretecek kaynaklarının sınırlı ve kısıtlı olduğunu, bu bağlamda devlet desteğinin göz aradı edilmemesi gerektiğine ilişkin genel bir bakış açısı olduğu ileri sürülebilir.

3.4.2.Toplumsal Destek

Görüşme yapılanların dikkate değer bir kısmı doğudan göçle Denizli'ye gelen çocukların Denizli toplumsal yaşamına uyum sorunlarının çözümlenebilmesi için Denizlililerin desteklerinin çok önemli olduğuna dikkat çekmektedir. Görüşme yapılanların ikisinin bu bakış açısına veri oluşturabilecek nitelikteki ifadeleri şöyledir:

> *"Ailelere iş, çocuklara herkesle eşit eğitim ve yaşam şartları sunulmalıdır. Bu anlamda sanayi kuruluşlarının maddi desteği valilik ve kaymakamlığın çabalarına büyük destek olacaktır." (OO, Yaş: 28)*
> *"Bunlara yönelik olarak tabi bunlar için Türkiye'de bir bakanlık var, kamu kurumları var, dernekler var, sivil toplum kuruluşları da var." (MA, Yaş: 41)*

Görüşme yapılanlardan bazıları da doğudan göçle gelen çocukların Denizli toplumsal yaşamına uyum sorunlarının çözümünde Denizlililerin desteklerinin yeterli olmayacağını, bu bağlamda devlet desteğinin de devreye sokulması gerektiğine şu sözleri ile dikkat çekmektedir:

> *"Devlet büyükleri buna benzer ihtiyaç sahibi çocuklarımıza (Valilik, Belediye) sahip çıkıyor. Sadece doğudan gelen çocukların değil. Her kesimden her bölgeden her ilden çocuklarımızın hak talepleri kurum ve kuruluşlar tarafından bilgilendirilebilinir. Valilikteki İl İnsan Hakları Kurulu'na müracaat edilerek de çalışmalar yapılabilir. Yerel, genel TV, basında, Milli Eğitim Müdürlüğü, Sağlık Müdürlüğü'nden, Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü vb. kurumlarda toplantılar yapılarak değerlendirilebilir. Valilik ve belediye aracılığıyla dile getirilebilir." (NA, Yaş: 45) 3/2=2*

Görüşme yapılanlardan biri ise oldukça somut bir önerisini şöyle dile getirmektedir:

> *"Onlar için çalışacak bir merkez kurulduğu takdirde onlar isteklerini rahatlıkla anlatacaklardır." (NC, Yaş: 40)*

Görüşme yapılan kişilerin çözüm odağı olarak devlet kurum ve kuruluşlarını göstermeleri oldukça anlamlıdır. Başka bir anlatımla, doğudan Denizli'ye göç gibi böylesine makro toplumsal değişim sürecine ilişkin sorunların doğal olarak yine makro boyutlu kurumsal yapılar ile çözülmesi gerekir. Yerel aktörlerin kaynaklarının sınırlı olduğu göz önünde bulundurulduğunda görüşme yapılan kişilerin haklılık payı daha belirgin bir şekilde ortaya çıkar.

4. BULGULARIN TARTIŞILMASI VE SONUÇ

Bulguların tartışılması, içerik analizi bulguları ve buna bağlı olarak görüşme yapılan kişilerin ifadeleri olacak şekilde iki temel kategori olacak şekilde değerlendirilmiştir. Kod listesinden elde edilen bulgulara ilişkin şunlar söylenebilir: Kod listesinin 50 ve daha fazla, 49-25 kez, 24-10 kez, 9-3 kez, 2 kez ve 1 kez tekrar etme sıklığı ölçütünde 6 temel kategoriye ayrılarak yorumlanması, verilerin bulgulara dönüştürülmesinde işlevsel bir araç olacaktır. Buna göre kod listesindeki en çok tekrar eden kodlar bütününden oluşan ilk kategoride yer alan iki koddan biri "çocuk", diğeri ise "göç"tür. Böyle bir bulgu, aynı zamanda doğudan göçle gelen çocukların Denizli toplumsal yaşamına uyum sorunlarını önceleyen derinlemesine görüşmenin istenilen bağlamda (olgu-mekân ilişkisine uyumlu) sürdüğünün ve tamamlandığının önemli bir göstergesi olarak yorumlanabilir. Ayrıca, göçle gelen çocuklara, en az tekrar eden kodlar kategorisinde bile olsa "belli yaşın altındakiler", "bizim çocuklarımız" ve "başka zamanın çocukları" kodları ile göndermeler yapılması oldukça anlamlı bir başka bir bulgu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kod listesindeki ikinci derecede en çok tekrar eden kodlar bütününden oluşan ikinci kategori "göçle gelmek", "doğudan" ve "biz" kodlarından oluşmaktadır. Böyle bir bulgudan, bir yandan Denizlilerin doğudan gelen göçe maruz kaldıkları, diğer yandan da biz ve ötekiler gerçekliğinin ön plana çıktığı anlamına gelir. Ancak, biz ve ötekiler gerçekliğinin keskin bir ayrıma denk düşmediğini, bu kategoride en az tekrar eden kodun "biz" olmasından kolaylıkla çıkarsanabilir. Üstelik bu kategorideki en çok tekrar eden kodun "göçle gelmek" olması Denizli'nin ve Denizlilerin birinci ve öncelikli sorununun göç sorunun olduğunu, en çok tekrar eden ikinci kodun "doğudan" olması ise Denizlililerin ikinci sorununun göçün doğudan gelmesi olduğu anlamını açığa çıkarır. Başka bir anlatımla, Denizli'nin ve Denizlilerin başat sorunu doğudan gelen göç değil göçtür ve buna bağlı olarak doğudan gelen göç ve doğudan gelen göçün ortaya çıkardığı toplumsal uyum sorunları tali önemdedir.

Kod listesindeki üçüncü derecede en çok tekrar eden kodlar bütününden oluşan üçüncü kategori "tekstil", "eğitim", "sorun",

"sanayi" ve "meslek edindirme" kodlarından oluşması, Denizli'nin Batı coğrafyasında göz ardı edilmesi pek mümkün olmayan bir çekim merkezi olduğunun önemli bir göstergesi olarak yorumlanabilir. Ayrıca, bu kategorideki en çok tekrar eden kodların "tekstil" ve "eğitim" olması, Denizli'nin maruz kaldığı göçün nedeninin endüstrileşme düzeyi ve sunduğu eğitim olanakları olduğunu açıkça ortaya koymaktadır. O kadar ki, söz konusu endüstrileşme düzeyi, "meslek edindirme"nin garantisini bile sunmaktadır. Öte yandan, bu kategoride en çok tekrar eden kodun "sorun" olması, bir zamanlar endüstrileşme düzeyini Türkiye ortalamasının üstüne çıkarmış ve hatta 200 yıl önce batıdaki Endüstri Devrimi'nin belki de tek yansıma bulduğu önemli kentlerden bir haline gelmiş Denizli'nin maruz kaldığı göçün altını çizmektedir.

Kod listesindeki dördüncü derecede en çok tekrar eden kodlar bütününden oluşan dördüncü kategorinin kodlardan bazıları "çatışma", "proje", "şiddet", "şans", "valilik", "işgücü", "kurumlar", "kurulu düzen", "tekstil", "batı", "geri dönmek", "çözüm" ve "belediye" olarak karşımıza çıkmaktadır. "İş sahibi", "iş sahibi olma şansı", "doğudaki", "dışlanma", "baskı", "iş imkânı", "işçiler", "harcama", "destek", "evlilikler", "baskı", "kriz", "ana lisan", "sanayileşme", "tutunabilmek", "topraklar" ve "okuma" kodları da aynı kategori kapsamındadır. Denizli'nin maruz kaldığı göçün doğudan olduğunun altını çizecek tek kodun "doğu" olduğunu, bunun da söz konusu kodun da sadece 4 kez tekrar etmesinden çıkarsanabileceği anlaşılmaktadır. Başka bir anlatımla, evet Denizli yoğun bir şekilde göç almaktadır ve bu göçün toplumsal uyum gibi olumsuz görünümlü sonuçları vardır ve bu sorunlar yukarıdaki kodlar aracılığıyla çözülmelidir, ancak bu kategoriyi oluşturan kodlar arasında doğu olgusuna gönderme yapan sadece bir kod vardır. Ayrıca, "çatışma" ve "şiddet" kodlarının bu kategorinin en çok tekrar eden kodları arasında yer alması, Denizli'nin ve Denizlilerin göçle gelenlere çok sıcak bakmadığının önemli bir göstergesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Öte yandan, bu kategoride "proje" ve "çözüm" kodlarının "çatışma" ve "şiddet" kodlarından hemen sonra en çok tekrar eden kodlar arasında yer alması, göçün doğurduğu sorunlarının çözümüne yönelik düşünce, tutum ve kanının oluştuğu anlamında yorumlanmalıdır. Üstelik toplumsal yaşama uyum sürecinin başladığını, "evlilikler", "kurulu düzen", "tutunabilmek" ve "okuma" kodlarından kolaylıkla çıkarsamak olasıdır.

Beşinci kategoriyi oluşturan kodlar, Denizli'ye göçle gelenlerin kurulu düzen sorununun ve buna bağlı olarak sınıfsal konumlarının düşüklüğünün onları dezavantajlı hale getirdiğini hiç şüphe götürmeyecek şekilde ortaya koymaktadır. Başka bir anlatımla, Denizli'ye göçle gelenlerin tutanabilmek için potansiyel hak talepleri vardır, ancak bu potansiyel henüz ortaya çıkmış bir görünüm verecek kadar güçlü değildir. Son kategorinin oluşturduğu kodlar ise sınıfsal konumdan daha çok göçle gelenlerin Denizli'deki toplumsal ve kültürel ilişkilerindeki sorunlara dikkate çekici niteliktedir.

Görüşme yapılan kişilerin ifadelerine ilişkin elde edilen bulgular şu şekildedir: Doğudan Denizli'ye göçün feodal baskı, siyasi istikrarsızlık, Kürt sorunu ve devletin terörle mücadelesi gibi göçün itici etkenleri söz konusudur. Ayrıca Denizli'de kısa yoldan para ve güç sağlayacak alt kültüre dâhil olma olanağı gibi göçün çekici etkenleri de söz konusudur. Görüşme yapılan kişilerin ifadeleri, doğudan göçün en önemli toplumsal sonucunun göçmenler ile kentli yetişkinleri karşı karşıya getirmekle kalmadığını kalmayıp göçmen çocukları ile Denizlili çocukları da karşı karşıya getirdiğine dikkat çekmektedir. Başka bir anlatımla, doğudan göçle gelen çocuklar ile Denizlili çocukların yaşam mücadelesi pek birbirine paralel gitmez. Bu bağlamda, göçmen çocukları yaşam mücadelesinde Denizlili çocukların seviyesine gelebilmek ve buna bağlı olarak göç kaynaklı dezavantajlılık durumlarını en aza indirme gerekliliği duymaktadır. Bu doğrultuda ne tam anlamıyla kentli ne de tam anlamıyla köylü olduğu çok fazla belirgin olan ama aynı zamanda hem köy hem de kent kültürünü kendi içinde sentezleyen arabesk bir kültür oluşumuna ivme kazandırırlar (Epstein, and Gang, 2010: 289-295; Gilbert, 2009: 26-42). Böylesi bir arabesk kültürü, öte yandan babasından edindiği rol modeli ile pekiştirerek toplumsal yaşama eklemlemeye çalışır ve buna bağlı olarak yeni bir sokak kültürü oluşur. Gerçekten de doğudan göçle gelen çocukların özellikle aile reisi olarak değerlendirilen babalarının kurulu düzeni tam anlamıyla ve istendik bir şekilde sağlayamaması,

öncelikle yeni bir sokak kültürüne daha sonra da bu sokak kültürünün toplumsal sapma ve suça dönüşmesine ivme kazandırır. İşte görüşmecilerin ifadeleri ne tam anlamıyla kent kökenli olduğu ne de tam anlamıyla kır kökenli olduğu belli olan böylesine arabesk bir kültürün kontrolü ve denetiminin varsayıldığı kadar kolay olmadığına dikkat çeker. Görüşme yapılan kişilerin söz konusu arabesk kültürü denetim altına alarak toplumsal yaşama uyum yönünde işlevselliğini artırabilmek amacıyla mikro ve makro kategorilerden oluşan çözüm önerilerinin göz önünde bulundurulmalıdır. Mikro kategori, Denizlili çocuklarla doğudan göçle gelen çocuklar arasında ayrım yapmama ve doğudan göçle gelen çocuklara gönüllü-ücretsiz eğitim verilmesine ilişkindir. Makro kategori ise doğudan göçle gelen çocukların kurallara ve yasalara uygun yaşamasının öneminin anlatılması, Denizli toplumsal yaşamının doğudan gelen göçmenlere anlatılması ve mali ve bürokratik anlamda devlet desteğinin sağlanmasına ilişkindir. Görüşme yapılan kişilerin, doğudan göçle gelen çocukların Denizli toplumsal yaşamına uyum sorunlarına yönelik mikro ve makro çözüm önerilerinin, Denizli'deki suç potansiyelini azalttığı gibi suç oranlarının dikkate değer oranda düşeceğini vurgulaması oldukça anlamlı, anlamlı olduğu kadar da temel bir bulgu olarak karşımıza çıkar.

Bütün bulgular birlikte değerlendirildiğinde Denizli yerel aktörlerinin gündemin oluşmasında ne kadar etkin olduğu, ne kadar gündemin içeriğini onayladığı, hangi açılardan sorunlu veya yetersiz gördüğünü ve kimlerle ne tür ilişkiler kurdukları daha belirgin bir şekilde ortaya çıkar. Doğudan göçle gelen dezavantajlı çocukların Denizli toplumsal yaşamına uyum sorunların yansıma bulduğu bir gündemin içeriğini en çok onaylayan Muşlular Derneğidir. Gerçekten de hemşehri dernekleri, özellikle göç edilen bölgedeki toplumsal yaşama ilişkin sorunları öncelikle tespit etmek, sonra dile getirmek ve elde ettiği toplumsal destek sayesinde gündem oluşturabilmek işlevi görmektedir. Bu bağlamda Denizli'de kurulan hemşehri derneklerinden biri olan Muşlular Derneği'nin gündemin içeriğini doğudan göçle gelen dezavantajlı çocukların Denizli toplumsal yaşamına uyum sorunlarına ilişkin gündemi en çok onaylayan kurum olarak karşımıza çıkması çok anlamlıdır. Ayrıca, Muşlular Derneği doğudan göçle gelen dezavantajlı çocukların Denizli toplumsal yaşamına uyum sorunlarına ilişkin gündemi tamamen gerçekçi bir şekilde, başka bir anlatımla hiçbir aracı imge kullanmadan aynen olduğu gibi onayladığının akılda tutulması oldukça önemlidir.

Doğudan göçle gelen dezavantajlı çocukların Denizli toplumsal yaşamına uyum sorunlarına ilişkin gündemi Muşlular Derneği'nden sonra ikinci sırada en çok onaylayan kurum Denizli Barosu olarak karşımıza çıkmaktadır. Baroların genel anlamda toplumsal kontrol ve denetimin sağlanması özel anlamda ise toplumdaki hak taleplerinin dile getirilmesi ve eşit hak paylaşımının tesis edilebilmesi işlevini üstlendiği göz önünde bulundurulduğunda, Denizli Barosu'nun bu işlevini mümkün olduğu kadar yerine getirdiği ileri sürülebilir. Üstelik burada dikkat çekilmesi gerek önemli bir satır arası da, Muşlular Derneği ve Denizli Barosu'nun gündemin içeriğini en çok onaylayan iki kurum olarak karşımıza çıkmasıdır. Bu, aynı zamanda Denizli Barosu'nun hemşehri derneği olan Muşlular Derneği'nin doğudan göçle gelen dezavantajlı çocukların toplumsal yaşama uyum sorunlarının çözüm noktası olarak Denizli Barosu'nu gördüğü anlamına gelir. Başka bir anlatımla, Denizli Barosu hak taleplerini değerlendirmekte ve eşit hak paylaşımını sağlamakta ve daha da önemlisi bu anlamda doğudan göçle gelen çocukları kapsam dışında bırakmamaktadır. Bu, Denizli Barosu'nun göçmen çocuklar kaynaklı suç eğiliminin göz ardı edilmeyecek boyutlarda olduğunun altını çizmektedir. Buna karşın, doğudan göçle gelen dezavantajlı çocukların Denizli toplumsal yaşamına uyum sorunlarına ilişkin gündemi en az onaylayan kuruluşlardan biri Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği, diğeri ise Denizli Valiliği olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca Güney Ege Kalkınma Ajansı bir yandan gündemin içeriğini onaylarken; diğer yandan da doğudan göçle gelen dezavantajlı çocukları en çok ötekileştiren bir kuruluş olarak karşımıza çıkmaktadır.

Doğudan göçle gelen dezavantajlı çocukların Denizli toplumsal yaşamına uyum sorunları dile getirme ve çözüm önerilerinde bulunma, başka bir anlatımla etkinlik konusunda daha farklı bir tablo ortaya çıkmaktadır. Şöyle ki, doğudan göçle gelen dezavantajlı çocuklara ilişkin gündemin içeriğini en çok onaylayan iki kurum Muşlular Derneği ve Denizli Barosu olmasına karşın; her bir kurumun etkisi konusunda

Muşlular Derneği Denizli Barosu'ndan sonra gelmektedir. Gerçekten de bu, gündemin içeriğini en çok onaylayan Muşlular Derneği'nin doğudan göçle gelen dezavantajlı çocukların Denizli toplumsal yaşamına uyum sorunları konusunda sesini yeteri kadar duyuramadığı anlamına gelir.

Doğudan göçle gelen dezavantajlı çocukların Denizli toplumsal yaşamına uyum sorunlarını Denizli yerel aktörlerinin farklı açılardan eksik veya sorunlu gördükleri öne sürülebilir. Buna göre, Denizli Barosu kurallara ve yasalara uygun yaşama bakımından; Muşlular Derneği eğitim, meslek edindirme ve kültür bakımından; Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği eğitim ve meslek edindirme bakımından doğudan göçle gelen dezavantajlı çocukların Denizli toplumsal yaşamına uyum olanaklarını eksik veya sorunlu görmektedir. Denizli Valiliği valilik kanalını kullanarak taleplerini dile getirmemeleri bakımından; Güney Ege Kalkınma Ajansı yeterince proje üretilmemesi ve Kürtçe bakımından; Denizli Radyo Televizyonu meslek edindirme olanakları bakımından doğudan göçle gelen dezavantajlı çocukların Denizli toplumsal yaşamına uyum olanaklarını eksik veya sorunlu görmektedir. Böylelikle doğudan göçle gelen dezavantajlı çocukların Denizli toplumsal yaşamına uyum olanaklarını eğitim ve meslek edindirme açısından eksik veya sorunlu gören Muşlular Derneği ile Çağdaş yaşamı Destekleme Derneği birbiri ile uyumludur. Yasalara ve kurallara uygun yaşama ve hak taleplerini hukuk kanalı ile yapmaları açısından eksik veya sorunlu gören Denizli Barosu ile Denizli Valiliği birbiri ile uyumludur.

KAYNAKLAR

Abadan, N. (1964). **Turkish Workers in Republic of Germany and Their Problems,** DPT Yayınları, Ankara.

Aboulafia, M. (2001). **The Cosmopolition Self: George Herbert Mead on Continental Phiolosophy,** Board of Trustless, United States of America.

Açıkalın, N. (1997). "Göç ve Çalışan Çocukların Sorunları", **Toplum ve Göç, II. Ulusal Sosyoloji Kongresi,** Sosyoloji Derneği Yayınları, Ankara, ss. 615-620.

Baker, C. (2004). "Membership Categorizaiton and Interview Accounts", **Qualitative Research: Theory, Method and Practice,** (Ed: D. Silverman), Sage Publicaitons, London, ss. 162-171.

Baş, T. ve Akturan, U. (2008). **Nitel Araştırma Yöntemleri,** Seçkin Kitabevi, Ankara.

Bone, M. (2010). "Narratives of African Immigration to the U.S. South", **The New Central Review,** Volume 10, ss: 65-76.

Burke, K. (1979). **The Philosophy of Literary Form: Studies in Symbolic Action.** United States of California Press, California.

Calhoun, C. et.al. (2007). **Classical Sociological Theory,** Blackwell Publishing, United Kingdom.

Cheek, J. (2005). "An Untold Story? Doing Funded Qualitative Research", **Handbook of Qualitative Research,** (Ed: N. K. Denzin), Sage Publications, California, ss. 401-420.

Christian, L. and Benjamin, W. (2010). "Immigration, Education and Wage Inequality", **Journal of Economic Integration,** Volume 25, ss: 592-612.

Dikmen, A. A. (2002). **Kentleşme, Göç ve Yoksulluk,** İmaj, Ankara.

Dustmann, C. et.al. (2008). "The Labour Market Impact of Immigration", **Oxford Journals Online,** Volume 24, ss: 477-494.

Epstein, G. ve Gang, I. (2010). "Migration and Culture", **Frontiers of Economics and Globalization,** Volume 8, ss: 289-295.

Fontana, A. ve Frey, J. H. (2005). "The Interview: From Structures Questions to Context", **Handbook of Qualitative Research,** (Ed: N. K. Denzin), Sage Publications, California, ss. 645-672.

Gilbert, L. (2009). "Immigration as Local Politics: Re-Bordering Immigration and Multiculturalism Through Deterrence and Incapatation", **International Journal of Urban and Reginal Research,** Volume 33, ss: 26-42.

Golden, S. ve Skibniewski, M. (2010). "Immigration and Construction: Analysis of The Impact of Immigration on Construction Project Costs", **Journal of Management in Engineering,** Volume 26, ss: 189-195.

Gubrium, J. F. (1988). **Analyzing Field Reality.** Sage Publications, Newbury.

Gubrium, J. F. ve Holstein, J. A (2005). "Analysing Interpretive Practise", **Handbook of Qualitative Research.** (Ed: N. K. Denzin), Sage Publications, California, ss. 487-508.

Hancı, İ. H. vd. (1996). "İç Göçlerin Çocuk Suçluluğuna Etkisi", **Ege Eğitim Dergisi (Ege Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi)**, ss. 173-183.

Hesapçıoğlu, M. (1991). **Yurt Dışından Dönen İşçi Çocuklarının Türk Toplumuna ve Eğitim Sistemine Uyumları,** Marmara Üniversitesi Yayınları, İstanbul.

Holstein, James A. ve Gubrium J. F. (2004). "The Active Interview", **Introducing Qualitative Research", Qualitative Research: Theory, Method and Practice,** (Ed. D. Silverman), Sage Publicaitons, London, ss. 140-161.

İçduygu A. vd. (1998). "**Türkiye'de İç Göçler", Türkiye'de İç Göç, Sorunsal Alanları ve Araştırma Yöntemleri Konferansı.** (Der: A. İçduygu vd.), Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, İstanbul.

Kaya, Y. K. (1982). **Yurt Dışındaki İşçilerimiz ve Çocuklarının Eğitim Sorunu,** T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Yayınları, Ankara.

Kemmis, S. ve Mctaggart, R. (2008) "Participaroty Action Research: Communicative Action And The Public Sphere", **The Strategies of Qualitative Inquiry,** (Ed: N. K. Denzin ve Yvonna S. Lincoln), Sage Publications, California, ss. 271-330.

Kocaman, T. (2008). **Türkiye'de İç Göçler ve Göç Edenlerin Nitelikleri (1965-2000)**. Devlet Planlama Teşkilatı Yayını, Ankara.

Krippendorff, K. (2004). **Content Analysis: An Introduction to Its Methodlology.** Sage Publications, California.

Lee, C. ve Hernandez, M. (2009). "Theories of Immigration: An Analysis of Textbooks on Human Behavior and The Social Environment", **Journal of Human Behavior in The Social Environment,** Volume 19, ss: 663-674.

Miller, J. ve Glassner, B. (2004). "The Inside and The Outside: Finding Realilities in Interviews", **Qualitative Research: Theory, Method and Practice,** (Ed: D. Silverman), Sage Publicaitons, London, ss. 125-139.

Nevendorf, K. A. (2002). **The Content Analysis Guidebook,** Sage Publications, California.

Olşen, K. (Tarihsiz). **Gecekondu Gençliğinin Sosyo-Ekonomik ve Kültürel Yapısı Üzerine Akdere.** Ankara Üniv. D.T.C.F. Antropoloji Bölümü Yay., Ankara.

Özyanık, A. (1994). "Sokakta Çalışan Çocuklar Sorunu-Ankara Sokaklarında Çalışan Çocuklar Projesi Modeli", **Küçükleri Koruma Hizmetleri Yönetici Semineri,** E.G.M. Yay. Ankara, ss. 106-170.

Richardson L. (2005). "Writing: A Method of Inquiry", **Handbook of Qualitative Research,** (E: N. K. Denzin), Sage Publications, California, ss. 923-948.

Rubin, H. J. ve Rubin, I. (1995). **Qualitative Interviewinvg: The Art of Hearing Data,** Sage, London.

Sernau, S. (2006). **Worlds Apart Social Inequalities in a Global Economy,** Sage Publicaations, Caliofrnia.

Sezgin, O. (1992). "Avrupa'daki Türk İşçiler ve Çocuklarının Eğitim Sorunları", **Almanyalı Türkler: Almanya'da 30 Yıl,** ATIB Yay., Ankara, ss. 47-54.

Silverman D. (2005). "Analysing Talk and Text", **Handbook of Qualitative Research.** (Ed: N. K. Denzin), Sage Publications, California, ss. 821-834.

Silverman, D. (1993). **Interpreting Qualitative Data,** Sage, London.

Swedberg, R. (1998). **Max Weber and The Idea of Economic Sociology,** Published by Princeton University, New Jersey.

Swedberg, R. (1999). **Max Weber: Essays in Economic Sociology,** Princeton University Press, United Kingdom.

Şen, F. (Tarihsiz). **Almanya'daki Türkiye.** Evrim Yayıncılık, İstanbul.

Şişman, Y. (2004). **Sokakta Çalışan Çocukların Yaşam Koşulları ve Gelecek Beklentileri: Sorunlar ve Çözüm Önerileri,** Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.

Tavşancıl, E. ve Aslan, E. (2001). İçerik Analizi ve Uygulama Örnekleri, Epsilon Yayıncılık, İstanbul.

Tekeli, İ. (2008). **Göç ve Ötesi,** Tarih Vakfı, İstanbul.

Tok, N. A. (1999). **Critical Approach to Gecekondu Studies in Turkey With a Reference to Department of Political Science,** Unpublished, Ankara.

Tufan, B. (1987). **Türkiye'ye Dönen İkinci Kuşak Göçmen İşçi Çocuklarının Psiko-Sosyal Durumları,** DPT, Ankara.

Ünalan, T. (1998). "Türkiye'de İçgöçe İlişkin Veri Kaynaklarının Değerlendirilmesi", **Türkiye'de İçgöç,** (Der: A. İçduygu vd.), Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yay., İstanbul, ss. 91-10.

Weber, R. P. (1990). **Basic Content Analysis,** Sage Publications, California.

Weiss R. S. (1994). **Learning From Strangers: The Art and Method of Qualitative Interview Studies,** Free Press, Illinois.

Yalçın, C. (2004). **Göç sosyolojisi,** Anı Yayıncılık, Ankara.